

Handbok Joint Personnel Recovery

2014

Handbok Joint Personnel Recovery

H JPR

© Försvarsmakten

Omslagsbild: Östersjön 1952. Det svenska Catalinaplan som sovjetiskt jaktflyg sköt ner över Östersjön 1952. Planet attackerades under spaning efter den saknade DC-3:n.

Foto: Scanpix Sweden

Grafisk bearbetning och tryck: FMV-FSV Grafisk produktion, Stockholm

Produktions-ID: 130306-011

Produktionsformat: G5 InDesign

Publikationsområde: MSS

M-nr: M7739-350005

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare

Ert datum

Er beteckning

Vårt tjänsteställe, handläggare

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

FÖS, övlt Carl Gustav Schultz,
+46505451841, cg.schultz@mil.se**Handbok Joint Personnel Recovery (H JPR)**
(tre bilagor)

Handbok Joint Personnel Recovery, 2014 års utgåva (H JPR 2014, M7739-350005) fastställs för tillämpning inom Försvarsmakten från och med 2014-06-01.

Fastställd version av H JPR 2014 tillgängliggörs på intranätet emilia samt på www.forsvarsmakten.se. Tryck av handboken kommer att ske, varvid den därefter lagerhålls vid Försvarsmaktens centrallager. Intill den är grafiskt bearbetad och tryckt, publiceras dess PDF-alster på emilia.

Beslut i detta ärende har fattats av generallöjtnant Göran Mårtensson. I den slutliga handläggningen har dessutom deltagit överstelöjtnant Robert Nylén, major Helén Falk och som föredragande överstelöjtnant Carl Gustav Schultz.

Göran Mårtensson

Carl Gustav Schultz

(SUZ)

Postadress
Försvarsmakten
107 85 StockholmBesöksadress
Lidingövägen 24Telefon
08-788 75 00Telefax
08-788 77 78E-post, Internet
exp-hkv@mil.se
www.forsvarsmakten.se

Revidering - ändringslogg

Nr	Sida	Omfattning	Datum föredragning Beslut av	VIDAR ärende nr

Sida avser sidnummer i den rättade versionen.

Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör.

Kom ihåg!

Om du läser denna publikation i pappersform – kontrollera att du har den senaste utgåvan. Fastställd och gällande utgåva finns alltid på Försvarmaktens intranät.

Förord

Syftet med Handbok Joint Personnel Recovery (H JPR) är att tydligt visa hur militära, diplomatiska och civila insatser genom samverkan och samordning tillsammans kan undsätta och återintegrera isolerad personal under fred, kris och krig, nationellt såväl som internationellt.

Behovet av H JPR, den kommande handboken Personnel Recovery Operations (H PR Ops) och övriga handböcker inom områdena Survival, Evasion, Resistance och Extraction har ökat, inte bara beroende på den internationella utvecklingen, utan också på grund av den pågående reformeringen av Försvarsmakten och dess uppgifter.

Kraven på omedelbart tillgängliga och flexibelt användbara förband har förändrat Försvarsmaktens roll och position i samhället. Kraven på förberedelser, utbildning och övningsverksamhet har blivit större.

Försvarsmakten ska som arbetsgivare vara och uppfattas som ansvarstagande och attraktiv, där medarbetarna tillsammans löser uppgifter som kan vara skillnaden mellan andras liv och död. Ibland med det egna livet som insats.

Försvarsmaktens begränsade resurser innebär dessutom ett ökat behov av att kunna undsätta och återföra personal med nyckelkompetens som är betydelsefull för utgången av en operation.

Sveriges deltagande i multinationella snabbinsatsstyrkor, ökad närvaro i såväl korta som långa internationella operationer är andra exempel på förändring och utveckling.

Samverkan är därför en naturlig del i verksamheten. Insatsorganisationen ska kunna samverka både med andra länders förband och med andra myndigheter och organisationer. Den operativa förmågan uppnås i första hand tillsammans med andra och vi har en förmåga att både ge och ta emot militärt stöd, såväl internationellt som nationellt.

Komplexiteten i dagens och framtidens insatser ställer dessutom krav på nya multifunktionella metoder, där militära och civila resurser koordineras för att säkerställa ett fullgott skydd för personalen, militär såväl som civil, nationellt och internationellt.

H JPR beskriver hela skalan av undsättningsoperationer från de nationella och vardagliga, där syftet är att bistå personer som är nödställda, till de internationella och högintensiva, där man möter såväl reguljära som irreguljära motståndare och där det främsta syftet är att undsätta isolerad personal.

H JPR definierar en rad begrepp vilka bygger på internationell forskning och doktrinutveckling. Handboken innehåller dessutom ett antal engelska begrepp och förkortningar som inte översatts till svenska. Detta är ett medvetet val eftersom undsättningsresurser många gånger ingår i en multinationell struktur och ska kunna verka tillsammans med internationella aktörer. Att med detta som bakgrund skapa ytterligare begrepp, om än på svenska, riskerar att förvirra mer än hjälpa.

Handboken beskriver inte evakuering av icke militär personal (Non-Combatant Evacuation Operations, NEO) undsättning av hela militära förband eller fritagning av gisslan (Hostage Rescue Operations).

Boken riktar sig till all personal inom Försvarsmakten, militär såväl som civil, men framför allt till chefer och staber. I andra hand riktar den sig till statliga myndigheter och i tredje hand till forskare och elever vid universitet och högskolor.

***PRAEPARATUS SUPERVIVET
DEN FÖRBEREDDE ÖVERLEVER***

Innehåll

Förord	5
Bild och illustrationsförteckning.....	9
1. Introduktion.....	11
2. Försvarsmaktens operativa och moraliska skyldigheter.....	13
3. Samhällets krishanteringssystem.....	17
3.1 Olika typer av ansvar	17
3.2 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.....	17
3.3 Försvarsmaktens uppgifter.....	18
3.4 Sjö- och flygräddning och dess konventioner	18
3.5 Sjö- och flygräddning i Sverige	19
4. Joint Personnel Recovery	25
4.1 Diplomatiska insatser	26
4.2 Civila insatser	28
4.3 Militära insatser.....	29
4.3.1 Search and Rescue.....	29
4.3.1.1 Domestic SAR.....	31
4.3.1.2 Deployed SAR.....	33
4.3.1.3 SAR i urban miljö	35
4.3.2 Undsättning i hotmiljö	35
4.3.2.1 Combat Recovery (CR).....	38
4.3.2.2 Combat Search and Rescue (CSAR).....	38
4.3.2.3 Non-conventional Assisted Recovery (NAR).....	39
5. Hotbedömning	41
5.1 Information och underrättelser.....	44
6. Personnel Recovery ett system.....	45
6.1 Förberedelse (preparation)	47
6.2 Planering (planning).....	48
6.3 Genomförande (execution)	49
6.4 Anpassning (adaptation).....	50
7. De fem uppgifterna	51
7.1 Rapportera (report)	51
7.1.1 Initial rapportering	51
7.1.2 Omedelbara åtgärder	52
7.2 Lokalisera (locate).....	52

7.3	Understödjare (support).....	54
7.4	Undsätta (recover)	54
7.5	Återintegrera (reintegrate).....	55
8.	Ledning.....	57
8.1	Grunder	57
8.2	Insatsledning.....	58
8.3	Operativ chef	58
8.4	Samordning.....	58
8.5	Taktisk chef	59
8.6	Regional chef	59
8.7	Förband	60
8.8	Joint Personnel Recovery Centre	60
8.9	Personnel Recovery Coordination Cell.....	60
8.10	PR Point of Contact	61
8.11	Mission Coordinator	61
8.12	On-Scene Commander	62
8.13	Rescue Mission Commander	62
8.14	Avdelade resurser	62
8.15	Samverkan och samordning mellan myndigheter	65
8.16	Civila och diplomatiska ansträngningar	65
9.	SERE	67
9.1	Survival och Evasion.....	67
9.2	Resistance och Extraction.....	67
	Definitioner	71
	Förkortningar	73
	Källor	79
	Internet.....	81

Bild och illustrationsförteckning

FOTO	FOTOGRAF	SIDNR	NOT
DC-3	Scanpix Sweden	14	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
DC-3 bärgad	Försvarsmakten	14	
Besättningen	Scanpix Sweden	14	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Sjö- och flygräddningscentralen	Scanpix Sweden	20	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Sjökort över Gotland	Försvarsmakten	20	
Lotsbåten i Ystad	Göran Gustafson Scanpix Sweden	22	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Sjöräddningssällskapet	Erik Mårtensson Scanpix Sweden	22	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Kustbevakningen	Försvarsmakten	22	
Kustbevakningens specialbyggda Dash Q300	Johan Nilsson Scanpix Sweden	22	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Polisbåt	Hasse Holmberg Scanpix Sweden	22	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Polishelikopter	Jonas Ekströmer Scanpix Sweden	22	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Räddningsdykare i Västerås	Karin Nilsson Scanpix Sweden	23	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Hemvärn i samarbete	Försvarsmakten, S Å Haglund	23	
Försvarsmakten och Sjöfartsverket samövar	Försvarsmakten	24	
Ytbärgare under arbete	Försvarsmakten		
Martin Schibbye och Johan Persson	Johan Gratzner Kontinent Agency	27	
Ambassadör Jens Odlander	Martin Edström Scanpix Sweden	27	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Jesse Louis Jackson, Sr.	Scanpix Sweden	28	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Amerikanska soldater	Scanpix Sweden	28	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Spitfire	Scanpix Sweden	29	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
RAF Air Sea Rescue Service	Scanpix Sweden	29	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Samverkan	Försvarsmakten	31	
M/S Scandinavian Star	Lennart Rehman Scanpix Sweden	32	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
M/S Martina	Kristian Peterson Scanpix Sweden	32	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
M/S Estonia	Leif R Jansson Scanpix Sweden	32	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Stormen Gudrun	Försvarsmakten	33	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Flygolyckan vid Kebnekaise	Norwegian Armed Forces	33	
Jordbävningen som drabbade Haiti	Nicholas Kamm/AFP	34	
Ebolaepidemi från Kikwit i Zaire	Reuters/Scanpix Sweden	34	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Raset i Tuve	Jan Collsjö/Scanpix Sweden	35	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Heinkel He 59 sjöflygplan	Scanpix Sweden	36	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Messerschmitt Bf 109	Scanpix Sweden	36	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.

FOTO	FOTOGRAF	SIDNR	NOT
Radarspaningsplanet S 100B Argus	Försvarsmakten	37	
JAS 39 Gripen övar lufttanking.	Gripen International	37	
JAS 39 Gripen under uppdrag	Försvarsmakten	37	
HKP 16	C G Schultz/Försvarsmakten	37	
Stridsbåt 90H under uppdrag.	Försvarsmakten	37	
Specialförbanden övar infiltration.	Försvarsmakten	37	
Övningen Angel Thunder	Försvarsmakten	38	
Övningen Angel Thunder	Försvarsmakten	38	
Bat 21 Bravo	Scanpix Sweden	43	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Kapten Christopher Stricklin skjuter ut sig från sitt F-16-flygplan den 14 september 2003	AP Photo Bennie J. Davis III U.S. Air Force	51	
MOT G (FS12) fordon efter en IED-attack våren 2007 i Afghanistan	Försvarsmakten	51	
Det argentinska fartyget General Belgrano sjunker i Atlanten den 1 maj 1982	AP Photofile	51	
Det taktiska UAV-systemet Örnen	Försvarsmakten	53	
UAV Örnen	Försvarsmakten	53	
Varför gråter alla?	C G Schultz/Försvarsmakten	54	
Jessica Lynch Rescue	AFP, Scanpix Sweden	55	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
Joint Operation Centre (JOC)	Försvarsmakten	61	
John Peters	Scanpix Sweden	68	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.
John Nichols	Scanpix Sweden	68	Inköpt för tryckning av M7739-350005 Handbok JPR, ca 30.000 ex, inkl. tilltryck och revidering under 5 år fr.o.m. fastställelseåret.

ILLUSTRATION	ILLUSTRATÖR	SIDNR	NOT
Helikopterkrasch	Anna-Karin Wetzig, FMV, FSV, APS - Grafisk produktion	11	Förlaga, se bildbyline
Struktur för JPR			
PR-systemets fyra faser	Försvarsmakten	46	
Resurser	Anna-Karin Wetzig, FMV, FSV, APS - Grafisk produktion	64	
Från Hi-Teck till Stenåldern	Anna-Karin Wetzig, FMV, FSV, APS - Grafisk produktion	69	

1. Introduktion

Genom historien har militärer, tjänstemän, upptäcktsresande, sjömän och journalister rest och arbetat över hela världen. Vid väpnade konflikter såväl som vid olika typer av resor kan individer bli isolerade från sin grupp, eller så kan gruppen komma på avvägar eller råka ut för en olycka utan möjlighet att vända tillbaka till en säker miljö.

Ur ett militärt perspektiv kan isolering, att bli separerad, frihetsberövad och exploaterad, ha en betydande negativ inverkan på den operativa säkerheten, moralen och allmänhetens stöd. Detta gäller särskilt i dagens samhälle där information blivit extremt lättillgänglig och allt vi gör kan komma att beskrivas på tv och internet.

Det finns också många internationella exempel på situationer där isolerade personer eller gisslan orsakat politiska utmaningar. Likaså finns exempel där militära operationer förändrats helt eller avbrutits på grund av allmänhetens uppfattning.

Illustrationen visar platsen där en Black Hawk helikopter Super 64 kraschade i Mogadishu samt ett tidningsomslag, publicerat den 18 oktober 1993, med Chief Warrant Officer Michael Durant, enda överlevande från Super 64 och tillfångatagen av Muhammad Farrah Aidid.

Operation Gothic Serpent/Code Irene

Slaget om Mogadishu var ett slag som utkämpades den 3 till 4 oktober 1993 i Mogadishu, Somalia, mellan amerikanska soldater och somalisk milis, med stöd från United Nations Operation in Somalia (UNOSOM II).

Task Force Ranger utförde en operation där målet var att tillfångata ledaren för Aidids milis. Attackstyrkan bestod av Delta Force, Navy SEAL, jägarförband, flygresurser från 160:th Special Operations Aviation Regiment (Night Stalkers) och medlemmar från Air Force Pararescue/Air Force Combat Controllers. Styrkan bestod totalt av 19 flygplan och helikoptrar, 12 landfordon och 160 soldater.

Under operationen sköts två UH-60 Black Hawk-helikoptrar ned, samtidigt som tre andra helikoptrar skadades. Några grupper med soldater lyckades evakuera skadade tillbaka till basen medan andra omringades.

Under hela natten fortsatte striderna inne i staden. Tidigt på morgonen nästa dag skickades en gemensam styrka för att hjälpa de omringade soldaterna. Styrkan bestod av soldater från Pakistan och Malaysia samt amerikanska soldater. De lyckades samla ihop 100 fordon och understöddes av amerikanska Hughes H-6- och UH-60-helikoptrar.

Styrkan tog sig fram till den första haveriplatsen. Den andra haveriplatsen stormades av somalisk milis och piloten Michael Durant, den enda amerikanska överlevande, togs tillfångamen frigavs senare till Internationella Röda Korset (International Committee of the Red Cross, ICRC).

Representant för ICRC var norskan Suzanne Hofstadter som spelade en avgörande roll i frigivningen.

Slaget om Mogadishu ledde till en grundlig förändring av amerikansk utrikespolitik. Clinton-administrationen blev alltmer motvillig att använda militära resurser vid ingripande i konflikter i tredje världen, vilket även påverkade USA:s handlingar på Balkanhalvön i slutet av 1990-talet.

På grund av rädsla att förlora amerikanska soldater i strid och att händelser, liknande dem i Mogadishu 1993, skulle inträffa igen tvekade president Clinton att sätta in amerikanska markstyrkor under kriget mot den bosnisk-serbiska armén i Bosnien och Hercegovina 1995 och mot den jugoslaviska armén i Kosovo 1999.

Dessa händelser sägs också ha haft avgörande betydelse för den passivitet som USA och andra västländer uppvisade vid folkmordet i Rwanda.

2. Försvarsmaktens operativa och moraliska skyldigheter

Försvarsmakten har en operativ och moralisk skyldighet att skydda och undsätta både militär och civil personal ingående i en operation, om de blivit isolerade, oavsett var på konfliktskalan man befinner sig.

För att på bästa sätt förbereda sig på en situation där personal blivit isolerad genomgår Försvarsmaktens personal SERE-träning (Survival, Evasion, Resistance och Extraction). Civila som inte tillhör Försvarsmakten bör på motsvarande sätt få möjlighet att genomföra SERE-träning, dels för att öka sin egen säkerhet, dels för att minska risknivån för de militära undsättningsförbanden. Alla förband som ingår i insatsorganisationen förutsetts dessutom ha förmåga att genomföra Combat Recovery (CR).

Det innebär att om någon är separerad från sin enhet eller organisation under omständigheter som kan innebära att personen måste använda sina kunskaper för att överleva, förflytta sig dolt och undvika att bli tillfångatagen eller motstå fångenskap och bistå vid undsättning, så bedöms de med stor sannolikhet vara isolerade. Detta är vanligtvis fallet med en besättning som tvingats överge sitt flygplan, sin helikopter eller sitt fartyg. I vissa fall kan det vara svårt att uppfatta att en motsvarande situation uppstått, exempelvis då någon tvingats lämna sitt terrängfordon och fått fortsätta till fots.

Bedömningen huruvida personalen är isolerad eller inte påverkas alltså av de faktiska omständigheterna och det rådande hotet.

Varje ansträngning ska därmed vidtas för att undsätta den egna personalen och föra dem i säkerhet då de blivit isolerade eller befinner sig i nöd. Detta måste dock ske utan att kritiska resurser från redan pågående operationer omfördelas.

I enlighet med lagar, förordningar och konventioner ska Försvarsmakten även kunna lämna stöd vid räddningstjänst och civil verksamhet och vid behov till icke-statliga organisationer (Non-governmental Organizations, NGOs).

Vid operationer inom Sverige är detta reglerat i lagen (2013:778) om skydd mot olyckor. Vid operationer utomlands saknas samma tydlighet och bör därför uppmärksammas i samordningen mellan respektive myndighet.

Nationellt kan Försvarsmakten även få förfrågan om att lämna stöd till bland annat kommuner och myndigheter – förutsatt att lämpliga resurser finns tillgängliga och den ordinarie verksamheten inte allvarligt hindras. Exempel på sådana resurser kan vara personal för eftersök och helikoptrar för undsättning.

Joint Personnel Recovery leder på så sätt till ett integrerat synsätt, en så kallad *comprehensive approach*, en beskrivning av de förutsättningar som krävs för att militära och civila aktörer ska kunna samarbeta och samverka.

Personnel Recovery är med andra ord ett system med målsättningen att personal som bedöms vara isolerad ska kunna återvända till sina ordinarie uppgifter och sina anhöriga med vidmakthållen moral och värdighet utan att operativt fokus behöver förändras. Motståndaren ska ges begränsade möjligheter att påverka vår militära strategi och nationella politik genom att i propagandasyfte utnyttja information från den isolerade personalen.

En svensk militär DC-3 : a som var på spaningsuppdrag över Östersjön med åtta man ombord sköts ned av ryska jaktplan den 13 juni 1952 och var sedan spårlost försvunnen i över 50 år. Bilden visar det försvunna planet på Barkarby flygplats en tid före försvinnandet. Foto: Scanpix Sweden

DC-3:an är bärgad. Klockan 00.20 den 19 mars 2004, lyftes DC-3:an upp ur vattnet efter mer än 50 år på havets botten. 20 minuter senare var flygplanskroppen lastad ombord på marinens ubåtsräddningsfartyg HMS Belos.
Foto: Försvarmakten/Andreas Karlsson

Besättningen på DC-3:an som sköts ned av sovjetiskt jaktflyg över Östersjön den 13 juni 1952. Övre raden: piloten Alvar Älmeberg, flygsignalisten Gösta Bladh, telegrafisterna Einar Jonsson och Bengt Book. Undre raden: telegrafisterna Ivar Svensson, Erik Carlsson, Börge Nilsson och färdmekanikern Herbert Mattson.
Foto: Scanpix Sweden

Catalinaaffären

Under förmiddagen den 13 juni 1952 mitt under en mycket het period i det kalla kriget, försvann flygvapnets Tp 79 Hugin med flygplannummer 79001 utan att lämna några andra spår efter sig än en sönderskjuten räddningsflotte.

Den specialutrustade DC-3:an var på väg hem mot Bromma flygplats, efter att ha genomfört ett signalspaningsuppdrag.

Klockan 11.08 samma dag rapporterade DC-3:ans navigatör Gösta Blad för sista gången in planets position. Klockan 11.23 får signalisten vid flygflottiljen Roslagens flygkår (F 2) i Hägernäs ett anrop från DC-3:an, vilket dock snabbt dör ut. Det är den svenska besättningens sista livstecken.

Flygplanets position över Östersjön vid försvinnandet var oklart. Sovjetunionen förnekade inblandning i försvinnandet. I de första svenska pressmeddelandena om DC-3:ans försvinnande nämndes ingenting om misstanken att planet faktiskt blivit nedskjutet, bland annat för att dölja det faktum att flygvapnet tillsammans med Försvarets radioanstalt (FRA) bedrev den här typen av signalspaning. Representanter för flygvapnet och Sveriges regering hävdade att planets besättning varit ute på en rutinmässig navigeringsflygning i utbildningssyfte.

Svensk press intog en hård antisovjetisk linje.

Tre dagar senare deltog två svenska militära sjöräddningsflygplan av typ Tp 47 (Catalina) i försöken att lokalisera DC-3:an. Ett av räddningsflygplanen besköts av sovjetiskt Mig-15 jaktflyg och skadades så allvarligt att det tvingades nödlanda nära det västtyska fraktfartyget Münsterland. Alla fem besättningsmedlemmarna i Tp 47:an kunde därför räddas.

Historiskt har den militära delen av Personnel Recovery varit inriktad mot att undsätta nedskjutna flygplansbesättningar. Både nationella och internationella erfarenheter visar dock att de militära resurser som är avsedda för Personnel Recovery frekvent bör arbeta sida vid sida med motsvarande civila resurser, och inte bara vid extraordinära händelser i fredstid.

På så sätt uppnås tre effekter som är positiva ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och i linje med aktuella lagar, förordningar och konventioner:

- Samhället får ut mer av investerade skattemedel genom att exempelvis kunna utnyttja militära helikoptrar vid resurskrävande undsättningsoperationer.
- Militära resurser får mer övning och mer rutin då de frekvent deltar i den här typen av insatser vilket i sin tur leder till en kvalitetsökning och ökad motivation.
- De militära resurserna kan i takt med att den militära hotbilden förvärras och risken för bekämpning ökar ta över delar av ansvaret för undsättning av isolerad personal eller personer i nöd. Detta som en konsekvens av att Försvarsmakten tränas och utrustas för att kunna verka i en fientlig miljö.

3. Samhällets krishanteringssystem

Sveriges krisberedskap bygger på att alla – myndigheter, kommuner, organisationer, företag och individer – har ansvar för var sin del och tillsammans arbetar mot samma mål: att minska sårbarheten och förbättra förmågan att hantera kriser när de inträffar. Förvaltningsmyndigheter, domstolar, kommuner och landsting är dessutom skyldiga att ha förmåga att handha kriser. En fungerande krisberedskap bygger också på att samhället klarar av att hantera vardagliga olyckor och störningar som inträffar ofta och med ganska små konsekvenser för samhället som helhet.

Samhällets krishanteringssystem vilar på tre principer:

- **Ansvarsprincipen** innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden också ska ha det under kris- och krigssituationer. Det innebär exempelvis att det är den vanliga sjukvården som svarar för vården även i en kris.
- **Likhetsprincipen** innebär att en verksamhets lokalisering och organisation, så långt det är möjligt, ska vara densamma såväl under fredstida förhållanden som under kris eller krig.
- **Närhetsprincipen** innebär att en kris i första hand bör hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda.

3.1 Olika typer av ansvar

Inom krishanteringssystemet finns två olika typer av ansvar: **Verksamhetsansvar** innebär att varje myndighet och organisation är ansvarig för sitt eget ansvarsområde. Det ansvaret gäller alltid och i alla situationer. Kommunerna, länsstyrelserna och regeringen har utöver detta ett **geografiskt områdesansvar**. Det innebär att de vid en kris ska se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå. Däremot övertar de inte ansvaret från någon annan.

3.2 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, i den händelse att någon annan myndighet inte har ansvaret. Ansvaret avser åtgärder före, under och efter en olycka eller en kris.

MSB lägger stort fokus på att samhällets aktörer ska stärka och utveckla sin krisledningsförmåga. Inte minst genom att samverka och samordna verksamheter inom sina egna samhällssektorer såväl som över sektorsgränserna.

Samordningsrollen innebär att MSB ska kunna tillhandahålla metoder, forum och nätverk som kan nyttjas av berörda myndigheter, i syfte att koordinera beslutsfattande och samordna information till allmänheten. Detta är särskilt framträdande i ett renodlat nationellt sammanhang där MSB har ett tydligt mandat att stödja samordningen av andra myndigheters åtgärder och insatser, men är också relevant när krishanteringen får en europeisk eller internationell prägel. Svenska myndigheter behöver till exempel mötas och samordna sitt agerande i situationer som innebär att Sverige behöver ta emot eller erbjuda hjälp till andra länder via EU:s så kallade civilskyddsmekanism.

MSB har beredskap för insatser som stöder kommuner och andra svenska myndigheter, samt inte minst insatser på den europeiska och internationella arenan. MSB deltar i såväl akuta räddnings- och katastrofinsatser som mer långsiktiga kapacitetsutvecklings- och konflikthanteringsinsatser, ofta genom FN:s eller EU:s försorg.

3.3 Försvarsmaktens uppgifter

Försvarsmakten ska enligt statsmakternas inriktning dels bidra till målen för vår säkerhet, dels till målet för det militära försvaret. Detta genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer, lösa följande uppgifter:

- Försvara Sverige, värna svenska intressen och främja säkerheten genom insatser på vårt eget territorium, i närområdet och globalt.
- Upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna Sveriges suveränitet och nationella intressen i områden utanför detta.
- Med befintlig förmåga och resurser vid behov bistå samhället.

3.4 Sjö- och flygräddning och dess konventioner

Sjö- och flygräddningens arbetssätt och uppbyggnad styrs av svensk lagstiftning och internationella konventioner, exempelvis genom FN:s sjöfartsorgan, International Maritime Organization (IMO), och motsvarande FN-organ på flygsidan, International Civil Aviation Organization (ICAO).

Båda dessa funktioner, IMO och ICAO, är globala och förväntas fungera på samma sätt i alla världsdelar, med målet att rädda människor i fara till sjöss och i luften. Sverige har förbundit sig att följa de regelverk och rekommendationer som fastställts för att vi i samarbete med andra länder ska utföra räddning på ett likartat sätt.

De konventioner som styr sjöräddningen är International Convention on Safety of Life at Sea 1974 (SOLAS-konventionen) och International Convention on Maritime Search and Rescue 1979 (SAR-konventionen). SOLAS reglerar till exempel Sveriges skyldighet att vidta åtgärder för räddning av nödställda till sjöss längs våra kuster, samt att se

till att det finns tillämplig landbaserad radioutrustning för att via maritima system – Global Maritime Distress and Safety System (GMDSS) – kunna ta emot larm från och kommunicera med fartyg till sjöss. SAR-konventionen styr bland annat fastställandet av gränser mellan länder, upprättandet av sjöräddningscentraler: tillgänglighet, kompetens och bemanning av dessa, andra ledningsfunktioner, operativa rutiner, resurser och utrustning för sjöräddning.

Flygräddningens motsvarighet till den styrande internationella konventionen är ICAO:s Annex 12 – Search and Rescue.

I ett samarbete mellan IMO och ICAO har man utarbetat en gemensam manual för sjö- och flygräddning. Manualen består av tre delar och beskriver såväl administration (SAR Management), operativ ledning (Mission Co-ordination) som resurser som kan sättas in i en insats (Mobile Facilities). Den innehåller rekommendationer angående sjö- och flygräddningssystemen, organisationsuppbyggnad, ledningsresurser, larmhantering, radiokommunikation, metodik, utbildning med mera.

Sverige har dessutom tecknat samarbetsavtal och fastställt sjöräddningsregioner (SRR) gentemot samtliga grannländer.

I Sverige har vi en särskild lagstiftning – lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor – som beskriver hur räddningstjänst ska bedrivas vad gäller ansvar, samverkan och gränsdragningar.

Sjöfartsverket ansvarar för sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst. Bestämmelser om svensk flygräddningstjänst utanför svenskt område finns i luftfartsförordningen (2010:770).

Utöver ovan nämnda konventioner och lagstiftning styrs skyldigheterna för ett fartygs befälhavare i SOLAS och i sjölagen (1994:1009).

Det är Transportstyrelsen som, när det gäller flyg- och sjöräddningstjänst, ska utöva den centrala tillsynen och se till att lagen om skydd mot olyckor efterlevs. Detta enligt förordningen om skydd mot olyckor.

3.5 Sjö- och flygräddning i Sverige

Sjöfartsverket är ansvarig myndighet för sjö- och flygräddningen i Sverige. Sjøräddningen genomförs i enlighet med definitionen i IMO-avtalet (International Maritime Organization) och flygräddningen i enlighet med definitionen i ICAO-avtalet (International Civil Aviation Organization). Bilateralt (avtalsbunden samverkan med

andra stater) har Sverige ansvar att som värdland tillhandahålla SAR-tjänster (Search and Rescue) när utländska militära resurser är verksamma i Sverige.

Den operativa ledningen av räddningsinsatser sker från den gemensamma ledningscentralen Joint Rescue Co-ordination Centre (JRCC) i Göteborg. Huvuduppgiften för JRCC är att ta emot larm om inträffade eller befarade olyckor i luften, på land och till sjöss, samt att leda de insatser som följer av dessa olyckor. Det finns alltid en ansvarig räddningsledare på plats som bedömer larmen och som fattar beslut om någon räddningsinsats ska inledas.

Sedan 1995 är Kustbevakningens Regionledning väst och Försvarmaktens Sjöbevakningscentral väst samlokaliserad med JRCC.

Ansvarsområdet vid sjöräddning är efterforskning, lokalisering, undsättning och sjuktransporter från fartyg. Vid flygräddning är det efterforskning, lokalisering, undsättning över statligt vatten samt efterforskning och lokalisering över land.

*Sjö- och flygräddningscentralen JRCC i Göteborg.
Foto: Adam Ihse Scanpix Sweden*

*Sjökort över Gotland.
Jimmy Croona/Combat Camera/Försvarmakten*

Målsättningen är att efterforskning och räddning (Search and Rescue) av människor i sjönöd liksom sjuktransporter ska kunna utföras dygnet runt inom det område som lagen om skydd mot olyckor (LSO) och internationella överenskommelser anger.

Om positionen för en nödställd till sjöss är känd ska undsättning i de flesta fall kunna ske inom 60 minuter efter att helikopterbesättningen larmats. Detta gäller inom Sveriges sjöterritorium och Sveriges ekonomiska zon samt Vänern, Vättern och Mälaren. På internationellt vatten är målsättningen att kunna undsätta ett fartyg i nöd inom 90 minuter.

Saknade flygplan med fungerande nödsändare ska vara lokaliserade inom 90 minuter efter fastställt nödläge. Är nödsändaren ur funktion är målsättningen att ändå finna farkosten inom 24 timmar.

Utöver Sjöfartsverkets egna resurser som lotsbåtar, räddningshelikoptrar och VTS (Vessel Traffic Service/sjötrafikinformationscentraler) deltar i första hand fartyg och flygande enheter från Sjöräddningssällskapet, Kustbevakningen, Polisen, Forsvarsmakten samt kommunal räddningstjänst.

Lotsbåten i Ystad hamn.
Foto: Göran Gustafson Scanpix Sweden

Sjöräddningssällskapet övar tillsammans med helikopter från Sjöfartsverket utanför Dalarö.
Foto Erik Mårtensson Scanpix Sweden

Kustbevakningens patrullfartyg KBV 290.
Foto: Försvarsmaktens mediaportal

Kustbevakningens specialbyggda Dash Q300. Världens mest avancerade havsövervakningsflygplan.
Foto: Johan Nilsson Scanpix Sweden

Polisbåt.
Foto: Hasse Holmberg Scanpix Sweden

Polishelikopter.
Foto: Jonas Ekströmer Scanpix Sweden

*Räddningsdykare i Västerås, Mälardalens räddningstjänst.
Foto: Karin Nilsson Scanpix Sweden*

*Hemvärn i samarbete med Svenska brukshundsklubben.
Foto: Försvarmakten S Å Haglund*

Vid omfattande insatser, eller insatser där flera räddningsenheter deltar, kan den operativa samordningen på plats, på uppdrag av räddningsledaren, ledas av en särskilt utpekad funktion: en On Scene Co-ordinator (OSC).

Då flera flygande enheter deltar i en räddningsinsats kan en av dessa utses att samordna de övriga, med fokus på flygsäkerheten. Denna funktion benämns Aircraft Co-ordinator (ACO). Ett samarbete pågår mellan Sverige, Finland och Danmark för att skapa ett gemensamt koncept för användningen av ACO, i enlighet med rekommendationerna i den gemensamma internationella sjö- och flygräddningsmanualen International Aeronautical and Maritime Search and Rescue (IAMSAR).

Följaktligen är det viktigt att svenska procedurer och begrepp anpassas så mycket som möjligt till de procedurer och begrepp som används av nationer som deltar i ICAO, IAMSAR, EU, NATO, SOLAS och sjöräddningstjänstens konventioner.

SMA Helicopter Rescue AB

Försvarmakten och Sjöfartsverket samövar Search and Rescue (SAR).

Foto: Sergeant Nicklas Gustafsson/Combat Camera

Ytbärgare under arbete.

Foto: Sergeant Nicklas Gustafsson/Combat Camera

SMA Helicopter Rescue AB bedriver helikopterburen sjö- och flygräddning på uppdrag av Sjöfartsverket.

Bolaget har för närvarande 100 anställda på fem baseringar. På dessa baser upprätthålls SAR-beredskap dygnet runt, året runt. Administrativa funktioner finns i Göteborg (20 personer). Övriga 80 anställda är operativ personal: piloter, ytbärgare och tekniker samt vinschoperatörer. SMA Helicopter Rescue AB har sju medeltunga, SAR-utrustade helikoptrar.

Styrelseordförande i bolaget är Sjöfartsverkets generaldirektör. Bolagets verksamhet ligger organisatoriskt under Sjö- och flygräddningsavdelningen på Sjöfartsverket.

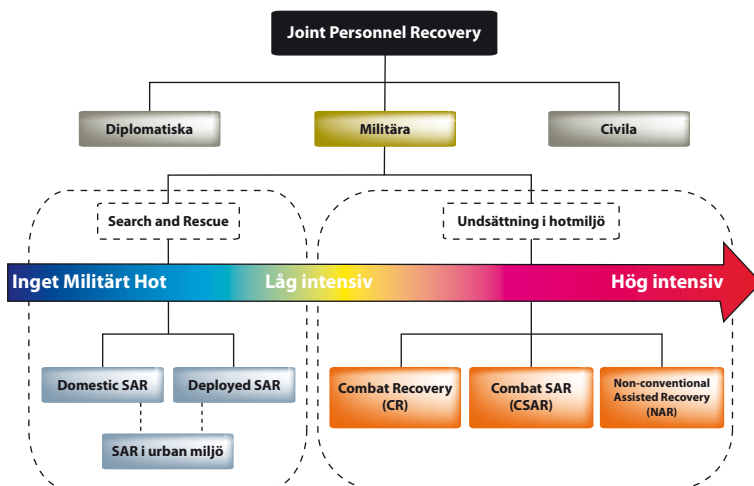
4. Joint Personnel Recovery

Joint Personnel Recovery är ett paraplybegrepp som utgör summan av militära, diplomatiska, och civila insatser för att undsätta och återintegrera isolerad personal under fred, kris och krig, nationellt såväl som internationellt. Begreppet representerar därigenom olika typer av aktiviteter och verksamheter, vilket i sin tur inbegriper uppdrag och insatser med stora variationer.

Isolerad personal definieras som militär eller civil personal som är separerad från sin enhet eller organisation och befinner sig i en situation som kan innebära att de måste använda sina kunskaper för att överleva, förflytta sig dolt och undvika att bli tillfångatagna, motstå fångenskap och bistå vid undsättning. Det är detta som är Survival, Evasion, Resistance och Extraction (SERE).

Viktiga parametrar i sammanhanget är dels den isolerades eller nödställdas fysiska, mentala, utbildnings- och utrustningsmässiga status. Men också den riskanalys som genomförs av dem som ska utföra undsättningen och som omfattar exempelvis väder och vind, sikt och ljusförhållanden, typ av terräng samt hotnivå (risk för fientliga aktiviteter).

Den gemensamma strukturen för Joint Personnel Recovery framgår av bilden nedan. Joint Personnel Recovery är således en integrerad verksamhet med aktiviteter som syftar till att på bästa sätt omhänderta en händelse där någon blivit isolerad eller nödställd. I det här dokumentet behandlas inte alla resurser i sin helhet, utan endast de delar som primärt rör Försvarsmaktens förmåga.

Bilden beskriver den gemensamma strukturen för Joint Personnel Recovery och de olika undsättningsmetoder som, beroende på aktuell hotnivå, kan komma att användas.

4.1 Diplomatiska insatser

Diplomatiska insatser innebär att regeringen via diplomatiska kanaler förhandlar och kommunicerar i syfte att undsätta och återintegrera isolerad personal eller rädda personer i nöd. En diplomatisk insats kan övergå till att bli en civil eller militär insats eller en kombination av dessa.

Vid en diplomatisk insats kan både professionella och personliga kontakter utnyttjas, samtidigt som insatsen stöds av utbildade förhandlare och förberedda kommunikationsplaner. Diplomatisch kommunikation kan vara direkt, indirekt eller ske genom tredje part.

Direkt kommunikation ger möjlighet till interaktion genom samtal och diskussion som sker mellan två parter.

Den andra formen av kommunikation är indirekt eller opersonlig kommunikation. Den sker till exempel via traditionella massmedier som tidningar, radio och tv eller genom uttalanden och utspel i olika officiella sammanhang. Den indirekta kommunikationen syftar i första hand till att främja vissa handlingar genom påverkan, i stället för genom inbördes förståelse eller samförstånd.

Kommunikation genom tredje part är en särskild form av informell diplomati där representanterna inte är yrkesdiplomater, utan akademiker, pensionerade ämbetsmän, kändisar eller aktivister. Representanterna anlitas för en dialog i syfte att lösa en konflikt eller bygga upp ett förtroende.

Martin Schibbye och Johan Persson

Foto: Johan Gratzner Kontinent Agency

Den 1 juli 2011 greps journalisten Martin Schibbye tillsammans med fotografen Johan Persson i Etiopien misstänkta för terrorbrott. De hade från Somalia tagit sig in i området Ogaden tillsammans med gerillan Ogadens nationella befrielsefront (ONLF).

De vistades i området för att rapportera om övergrepp som flyktingar vittnat om, samt om eventuella kopplingar till oljeföretaget Lundin Petroleum som är verksamt i regionen.

Den 21 december 2011 befanns Martin Schibbye och Johan Persson skyldiga till att olagligen ha tagit sig in i Etiopien samt till främjande av terrorism för sitt samröre med ONLF-gerillan.

Den 27 december 2011 dömdes de båda till 11 års fängelse.

Domen väckte starka reaktioner från Sveriges, EU:s och USA:s utrikesdepartement och föranledde kritik från organisationer som Reportrar utan gränser och Human Rights Watch. Medier över hela världen, inklusive CNN, BBC, Indian Times och Al Jazeera, fördömde rättsprocessen.

Den 10 januari 2012 uppgav deras kontaktperson att de skulle ansöka om nåd i stället för att överklaga domen. Schibbye och Persson benådades den 10 september 2012 varefter de släpptes fria och kunde lämna Etiopien.

Senare samma kväll kommenterade Sveriges Utrikesminister Carl Bildt benådningen med orden: "Jag välkomnar att Martin Schibbye och Johan Persson benådats, kunnat lämna fängelset och i just denna stund är på väg att också lämna Etiopien. Det är ett långt och tålmodigt arbete som ligger bakom dagens utveckling, och jag vill tacka också Etiopiens regering för detta. Min förhoppning är att detta kan vara inledningen till ett nytt och bättre skede i våra relationer."

Sveriges ambassadör i Etiopien, Jens Odlander, har hyllats som en hjälte efter att de fängslade journalisterna släppts fria. Vid presskonferensen sa Schibbye och Persson att de känt ett "tusenprocen-tigt" stöd från Odlander och hans stab på den svenska ambassaden i Addis Abeba.

Odlander har senare förklarat att ambassaden arbetat väldigt nära Johan och Martin, deras anhöriga och regeringen. "Alla beslut som fattats har förankrats hos alla parter. Tyst diplomati innebär inte att man inte gör någonting, tvärtom. Carl Bildts besök på flera afrikanska möten och inte minst premiärminister Meles begravning i början av september har spelat stor roll för utgången i det här fallet."

Ambassadör Jens Odlander.

Foto: Martin Edström Scanpix, Sweden

4.2 Civila insatser

Civila insatser kan, förutom vad som beskrivs under rubriken Samhällets krishanteringssystem, vara ett ingripande av en eller flera mellanstatliga organisationer (IGOs), icke-statliga organisationer (NGOs), privata företag, inflytelserika personer eller privatpersoner. En civil insats liknar i det fallet en diplomatisk insats med undantag av att den primära förhandlaren inte har några officiella förbindelser eller vill distansera sig från nationella eller politiska kopplingar. En civil insats använder sig vanligtvis av privatpersoner som kan om det är nödvändigt agera utan att vara sanktionerad av någon stat.

Jesse Louis Jackson, Sr.

Medborgarrättskämpen Jesse Jackson och president Reagan i Vita huset under en ceremoni för att fira frisläppandet av löjtnant Robert O. Goodman (främre raden, andra från vänster).

Foto: Scanpix Sweden

De tre amerikanska soldater som tillfångatogs av serbiska armén vid gränsen till Makedonien släpptes och överlämnades till pastorn och medborgarrättskämpen Jesse Jackson. Från vänster: Steven Gonzales, pastor Jesse Jackson, Christopher Stone och Andrew Ramirez.

Foto: Scanpix Sweden

Under 1980-talet nådde Jesse Louis Jackson, Sr. stor berömmelse som politiker, samt blev en välkänd talesman inom Civil Rights-rörelsen. Hans inflytande utvidgades till internationella frågor under 1980- och 90-talet.

1983 reste Jackson till Syrien för att säkra frigivningen av en tillfångatagen amerikansk pilot, Navy Lt. Robert Goodman, som hölls fängslad av den syriska regeringen efter att ha skjutits ner över Libanon. Goodman släpptes efter en dramatisk vädjan från Jackson till Syriens president Hafez al-Assad.

Inledningsvis var Reagan-administrationen skeptisk till Jacksons Syrienresa. Men efter att Jackson lyckats få Goodman frisläppt välkomnade president Ronald Reagan både Jackson och Goodman till Vita huset den 4 januari 1984.

Detta bidrog till att öka Jacksons popularitet som amerikansk patriot, men fungerade också som språngbräda för hans presidentvalskampanj 1984.

I juni 1984, efter en inbjudan av Kubas president Fidel Castro, förhandlade Jackson frisläppandet av 22 amerikaner med kubansk härkomst som hölls fängslade på Kuba.

På tröskeln till operation Desert Storm 1991, gjorde Jackson en resa till Irak, för att vädja till Saddam Hussein att frige utländska medborgare som hölls som "mänskliga sköldar", och för att säkerställa frigivningen av flera brittiska och amerikanska medborgare.

I april 1999, under Kosovokriget, reste Jackson till Belgrad för att förhandla om frigivningen av tre amerikanska krigsfångar som tillfångatagits vid den makedonska gränsen medan de patrullerade tillsammans med en FN-enhet. Jackson träffade den dåvarande jugoslaviska presidenten Slobodan Milošević som senare gick med på att släppa de tre männen.

4.3 Militära insatser

Militära insatser inbegriper att kunna verka i miljöer med total avsaknad av militära hot såväl som i miljöer med olika konfliktspektra, från lågintensiva till högintensiva, med reguljära eller irreguljära motståndare, nationellt eller internationellt. Den utmärkande skillnaden är den aktuella militära hotnivån samt vilken undsättningsmetod man använder sig av.

The Battle of Britain

I juli 1940, under "the Battle of Britain", förlorade Royal Air Force (RAF) mer än 220 flygare till havs. Förlustsiffror som på sikt kunde leda till att England förlorade kriget. Situationen var med andra ord ohållbar, och RAF utvecklade därför nya sök- och räddningsmetoder för nedskjutna piloter.

Dessa åtgärder var effektiva: de minskade antalet förlorade piloter och tillät många av dem att snabbt återvända till sina förband för att delta i luftkriget.

Sådana historiska exempel skapade grunden för Personnel Recovery som en viktig komponent när det handlar om att bibehålla en operativ kapacitet, och förklarar också dess påverkan på doktrinutvecklingen.

"The Battle of Britain" och RAF:s åtgärder 1940 är bara ett exempel på Personnel Recovery under krigstid. Det finns många andra exempel över hela konfliktskalan, från fredstid till tider av ökad spänning och så småningom krig.

*En Spitfire skjuts ner under "the Battle of Britain".
Foto: Scanpix Sweden*

Om någon allierad blev nedskjuten över Nordsjön eller torpederad i Engelska kanalen, var deras enda hopp att bli undsatt innan det iskalla vattnet (hypotermi) vann. Som tur var fanns det brittiska förband med uppgift att undsätta flygare och sjömän. RAF Air Sea Rescue Service, deras motto var: "The sea shall not have them". Foto: Scanpix Sweden

4.3.1 Search and Rescue

Incidenter som genererar Search and Rescue (SAR) kan inträffa både på dagen och natten och i många fall arbetar SAR-resurserna i högriskområden och under krävande förhållanden, särskilt när det gäller extremväder och farlig terräng. Omfattningen av dessa uppdrag kan sträcka sig från att undsätta trafikoffer till eftersökningar över stora områden om tusentals kvadratkilometer efter saknade personer, flygplan, fordon och fartyg. SAR-resurserna behöver därför följande egenskaper för att kunna hantera olika incidenter på ett effektivt sätt:

- rörlighet och flexibilitet,
- förmåga att reagera snabbt,
- förmåga att snabbt söka av stora områden,
- förmåga att lämna stöd direkt på plats (on-scene assistance),
- förmåga att rädda nödställd personal.

Rörlighet och flexibilitet. En enhet med SAR som huvuduppgift bör vara beredd på att snabbt kunna omgruppera alla resurser eller delar av dem, behovsanpassat i enlighet med scenariot. SAR-enheter bör därför organiseras och utrustas på ett sådant sätt att de snabbt kan bli operativa varhelst man finner lämpliga resurser som drivmedel, kommunikation, förläggning, mat och vatten. Att etablera framskjutna baser kan i vissa fall vara nödvändigt på grund av avståndet till sökområdet och det sökmönster man väljer. Sökmönstret baseras i sin tur på väder, terräng och på vad som eftersöks och påverkas av vad man letar efter: en försvunnen farkost i vatten eller öppen terräng eller en försvunnen person i vatten eller tät skog. Den brådska en SAR-incident kan innebära kan komma att kräva omedelbart stöd av olika resurser: flygplan, fartyg, besättningar, kritiska reservdelar och stödpersonal. SAR-resurserna måste informeras och kommunikation måste upprättas för att styra alla deltagande resurser. Om omfattningen av operationen utökas eller förlängs, bör hela enheten vara beredd att omgruppera till framskjuten basering med hjälp av exempelvis flygtransport.

Förmåga att reagera snabbt. Den överlägset svåraste uppgiften man kan ge en SAR-enhet, när det gäller kompetens och skicklighet, är förmågan att utföra akuta SAR-uppdrag. Eftersom sannolikheten att en nödställd person överlever snabbt minskar om personen är skadad eller om klimatförhållandena är svåra, så är förmågan att reagera snabbt den viktigaste egenskapen för SAR-resurserna. De bör därför organiseras och utrustas för att kunna lokalisera nödställda, inklusive flygplan och fartyg, på kortast möjliga tid och därefter omedelbart genomföra räddningen. Om den initiala eftersökningen misslyckas bör primära SAR-resurser (en enhet som har SAR som huvuduppgift) kunna påbörja ytterligare eftersökning så snart som möjligt. För att kunna ge snabb respons bör utbildade besättningar och flygplan eller båtar som är utrustade för att utföra grundläggande SAR-uppgifter hållas i beredskap.

Förmåga att snabbt söka av stora områden. Förutom att snabbt kunna påbörja en insats är SAR-resursernas förmåga att genomföra så kallad utökad verksamhet och därmed snabbt söka av stora områden viktig. När det nödställda objektet är ett flygplan kan sökområdet vara mycket stort. Utökade SAR-uppdrag inom alla områden kräver därför erfaren ledning och genomförande av erfaren SAR-personal. Alla tillgängliga data avseende incidenten måste samlas in och utvärderas för att man ska kunna avgöra vilken typ och omfattning som krävs. Helst bör enheter med SAR som huvuduppgift kunna utvidga uppdraget till att lämna fullständig och effektiv täckning av sökområdet inom angiven tid, utan att använda sekundära resurser, det vill säga enheter där SAR inte är huvuduppgiften.

Förmåga att lämna stöd direkt på plats (on-scene assistance). Efter att ha hittat personen som är i nöd bör SAR-resurserna kunna ge omedelbar hjälp om situationen så kräver. Om SAR-resursen på plats använder sig av helikopter blir uppgiften att hjälpa den nödställda enklare. Om man däremot använder sig av flygplan så kan överlevnadsutrustning fällas till den nödställda. Om den nödställda är skadad kan speciella undsättningsresurser fällas med fallskärm för att akut medicinsk behandling ska kunna påbörjas så tidigt som möjligt och fram till dess att den nödställda kan evakueras. Detta är dock en mycket ovanlig metod och den används främst när man riskerar utdragna tidsförhållanden.

Förmåga att rädda nödställd personal. Helikopter är som regel mest lämpat för uppgiften, men flygplan, fartyg och olika typer av markfordon eller skidor kan i vissa situationer vara bättre. Valet av fordon beror på resultatet av riskanalysen som inkluderar analys av väder- och vindförhållanden, sikt- och ljusförhållanden, typ av terräng samt om det finns andra hot som kan påverka. Räddning och undsättning av överlevande kan också vara extra krävande om händelsen inträffar i ett avlägset område och om det är ett stort antal överlevande som ska tas omhand.

4.3.1.1 Domestic SAR

Domestic SAR innebär att man nationellt (eller i landets omedelbara närhet) i en miljö där det inte finns någon risk för fientlig påverkan, använder personal, flygplan, helikoptrar, fartyg, båtar, fordon, specialiserade räddningsteam och utrustning för att söka och rädda personer i nöd, på land eller till sjöss. Försvarsmaktens undsättningsresurser ska vid behov kunna stödja samhällets resurser, på samma sätt som samhällets resurser engageras vid militära SAR-incidenter.

Domestic SAR

Samverkan mellan civil och militär.
Foto: Försvarsmaktens bildbyrå

Eftersök med stöd av Hemvärnet Trots att det inte är Hemvärnets huvuduppgift så är stödet till samhället viktigt. Hemvärnet är särskilt lämpat då de har struktur, ledning, uthållighet, utrustning, logistik, kompetens och inte minst ett enormt intresse av att ställa upp. År 2008 genomfördes omkring 77 000 timmar i stöd till samhället. Detta i form av insatser vid eftersökningar, brandbekämpning, översvämningar med mera.

Domestic SAR

Scandinavian Star brinner ute till havs utanför Lysekil 7 april 1990.

Foto: Lennart Rehman

Scanpix Sweden

Kamp för livet. Den polske sjömannen hann inte sätta på sig sin överlevnadsdräkt utan kastade sig i det iskalla vattnet med en livboj.

Foto: Kristian Peterson

Scanpix Sweden

Estonia sjönk på sin färd mellan Tallinn och Stockholm.

Foto: Leif R Jansson Scanpix Sweden

M/S Scandinavian Star eldhärjades den 7 april 1990 utanför Lysekil. 482 resenärer gick ombord inför avgången, de flesta påskfirande barnfamiljer och pensionärer. Antalet omkomna var 158. Försvarsmakten lämnade stöd vid olyckan genom att bland annat flyga brandmän och utrustning till och från det brinnande fartyget.

M/S Martina En fartygskollision inträffade den 28 mars 2000 i Öresund mellan den danska, Liberiaregistrerade, kemikalietankern Martina och det tyska containerfartyget Werder Bremen som rammade Martinas akter på babords sida. Olyckan ledde till ett stort räddningspådrag om ett 20-tal båtar och helikoptrar från Sverige och Danmark. Av en slump befann sig marinens vedettbåt HMS Östhammar i närheten och fick vid tiotiden ett SOS-larm om fartygsolyckan utanför Kullen. HMS Östhammar kunde som första fartyg nå olycksplatsen på mindre än 20 minuter. I det iskalla vattnet, där en människa skulle överleva i högst 20 minuter, fann man och räddade två polska sjömän som inte hunnit sätta på sig överlevnadsdräkterna utan i stället kastat sig i det iskalla vattnet med en livboj och flytväst. Fem personer följde med Martina i djupet då hon sjönk.

M/S Estonia förläste natten till den 28 september 1994, på väg från Tallinn till Stockholm. Ombord fanns 989 människor. Antalet omkomna var 852 och bara 137 överlevde. De allra flesta av de överlevande, 104 personer, hämtades upp av svenska militära och finska räddningshelikoptrar, vars ytbärgare gjorde en hjältemodig insats i det hårda vädret. Övriga överlevande togs ombord på de fartyg som skyndat till olycksplatsen. Alla Försvarsmaktens helikoptrar med sjöräddningsförmåga samt marinens sjögående enheter sattes i beredskap den morgonen.

Domestic SAR

Foto: Försvarsmakten Combat Camera

Flygbild som visar Rabots glaciär vid Kebnekaise, där det norska Herculesplanet med fem mans besättning havererade.

Foto: Norwegian Armed Forces

Stormen Gudrun (ibland kallad januaristormen i Europa 2005) var ett kraftigt lågtryck som mellan den 8 och 9 januari 2005 drog in från Atlanten och drabbade norra Europa. Det tyska meteorologiska institutet Deutscher Wetterdienst (DWD) döpte stormen till Erwin, ett namn som också användes i internationell rapportering om händelsen. Stormen nådde orkanstyrka på endast en plats i Sverige, på Hanö utanför västra Blekinge. Där mättes en medelvindstyrka på 33 m/s (119 km/h). Gudrun dödade 20 personer, gjorde 340 000 svenska hushåll strömlösa och blåste ned oändligt många träd. Försvarsmakten hjälpte under lång tid både kommuner, enskilda och teleoperatörer med bland annat mobila elkraftverk, transporter, personal och maskiner.

Flygolyckan vid Kebnekaise inträffade den 15 mars 2012, då ett norskt Herculesplan havererade i norra Lappland under militärovnigen Cold Response. Planet var på väg från Evenes till Kiruna flygplats. Besättningen bestod av fem normän. Den 16 och 17 mars påträffades vrak- och kroppsdelar på två glaciärer öster och väster om Kebnekaisemassivet. Försvarsmakten understödde med bland annat sökresurser, transporter och arbetsmanskap på haveriplatsen.

4.3.1.2 Deployed SAR

Deployed SAR är undsättning av nödställda som befinner sig inom ett internationellt geografiskt område där SAR-resurser saknas och där risken för direkt fientlig påverkan är minimal, exempelvis vid katastrofhjälp, humanitärt bistånd, övning eller utbildning.

Deployed SAR

*Enorm förödelse. Flygbilder från Port-au-Prince vittnar om en död stad. Hundratusentals har förlorat sina hem och tvingats fly ut på gatorna.
Foto: Nicholas Kamm/AFP*

Jordbävningen som drabbade Haiti en 12 januari 2010 hade en magnitud av 7.0 på richterskalan. FN kallade katastrofen en av de värsta i organisationens historia. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som tog över Räddningsverkets uppgifter den 1 januari 2009, har bland annat till uppgift att snabbt kunna skicka iväg hjälpinsatser vid katastrofer. MSB hade personal och materiel på plats i Haiti och byggde ett läger med allt från egna el- och vattenverk till kontor, bostäder och storkök för FN-personal. Lägren var tänkta att vara självförsörjande för att inte hjälparbetarna skulle belasta Haitis knappa resurser. MSB stöttade även Haiti i återuppbyggnaden genom att skicka experter inom sanitet, miljö och avfallshantering. Myndigheten Sida fördelade pengar till olika svenska insatser: FN:s humanitära appell för de olika organisationernas arbete, Svenska kyrkans katastrofarbete, Röda Korset för att nå de värst drabbade, MSB för den pågående insatsen, en lokal FN-ledd fond för naturkatastrofer samt Rädda Barnen. Utrikesdepartementet hade en honorärkonsul på Haiti. I övrigt hanterades förbindelserna via kansliet för Stockholms baserade ambassadörer. Forsvarsmaktens transportflygplan C-17 fraktade personal från MSB till Haiti. Flygplanet är en del av ett samarbete där Sverige och tolv andra länder gemensamt äger och utnyttjar tre flygplan. Forsvarsmakten ställde också sina egna transportflygplan (C-130 Hercules) till förfogande för insatserna i Haiti.

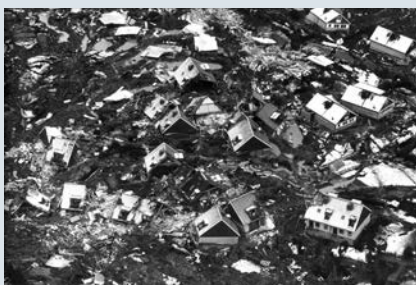
*Röda Korset-arbetare desinfekterar kroppen av en man som dött av ebolaviruset vid sitt hem 5 kilometer från Kikwit i Zaire.
Foto: Reuters/Scanpix Sweden*

I maj 1995 rapporterades om en **ebolaepidemi från Kikwit i Zaire**. Ett WHO-team bestående av experter från olika områden skickades snabbt till landet. En begäran om hjälp sändes till många länder, däribland Sverige som snabbt beslutade att skicka en liten grupp av experter med uppgift att hjälpa den internationella kommittén i Kikwit och att snabbt bedöma behovet av utrustning och personal. Denna rekognoscering innebar att flygvapnet fick i uppdrag att snarast transportera materiel till området.

4.3.1.3 SAR i urban miljö

SAR i urban miljö är förmågan att rädda skadade och instängda från en större strukturell kollaps (exempelvis byggnad, tunnel, bro som rasat). Den militära förmågan handlar i huvudsak om att stödja den som har verksamhets- eller områdesansvar med kompetens och resurser för exempelvis eftersökning, sjukvård, transporter, maskiner eller bevakning. Stödet kan sättas in både nationellt och internationellt. Vanligtvis krävs beslut av regering och riksdag för att stöd ska kunna sättas in internationellt, till exempel inom EU.

SAR i urban miljö

Raskatastrofen i Tuve på Hisingen i Göteborg.
Foto: Jan Collsjö/Scanpix Sweden

Raset i Tuve, även kallat Tuveraset, var ett kraftigt jordskred som inträffade klockan 16:09 den 30 november 1977 i Tuve på Hisingen i Göteborg.

Jordskredet inträffade då en stor yta regnmättad lerjord under ett villaområde kom i rörelse och började glida längs den sluttande berggrunden.

Raset, som förflyttade cirka 300 000 kvadratmeter mark, dödade 9 personer. 62 människor skadades, 436 blev hemlösa och 67 hus rasade samman, och raset är därmed en av de värsta naturkatastroferna i Sverige i modern tid.

Även elnät, telenät, vatten- och avloppsledningarna blev förstörda, vilket drabbade många hushåll utanför själva rasområdet.

Orsaken till katastrofen var bland annat att intensiva höstregn hade skapat ett extremt högt vattentryck i marken och på så sätt försämrat stabiliteten.

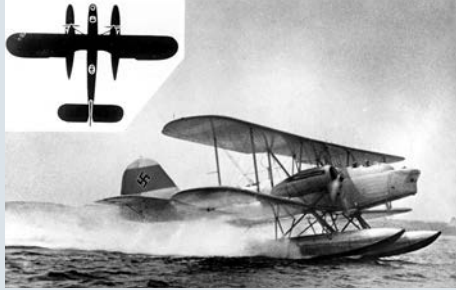
Försvarsmakten lämnade stöd på flera sätt, bland annat genom att bevaka rasområdet för att förhindra plundring.

4.3.2 Undsättning i hotmiljö

Till skillnad från Search and Rescue innebär undsättning i hotmiljö att insatsen sker under krigslika förhållanden och att en konkret hotbild existerar, vilket i sin tur medför unika överväganden och utmaningar. Personal som behöver undsättas måste avslöja var de befinner sig utan att samtidigt röja sin position för motståndaren. Detta kan komplicera sökandet. En annan svårighet är hur man skyddar isolerad personal från att tillfångatas och från fientlig vapenverkan tills de kan undsättas. Flygunderstöd och eskortflygplan kan vara nödvändigt för undsättningsstyrkan. För att undvika fientlig bekämpning kan dessutom de flygplan, helikoptrar, båtar och fordon som används under en undsättningsoperation behöva vara utrustade med sofistikerade defensiva elektroniska motåtgärder.

Undsättning i hotmiljö inbegriper metoderna Combat Recovery (CR), Combat Search and Rescue (CSAR) och Non Conventional Assisted Recovery (NAR) och omfattar i praktiken allt från att bli undsatt av stridsparskamraten till mer komplexa operationer.

The Battle of Britain

Heinkel He 59 sjöflygplan, landar på vattnet.

Foto: Scanpix Sweden

Messerschmitt Bf 109 som jakteskort.

Foto: Scanpix Sweden

Återigen ger "the Battle of Britain" exempel på hur Personnel Recovery utvecklats. Denna gång, med ett tyskt perspektiv.

Luftwaffe avdelade resurser för att undsätta sina piloter som skjutits ner över Engelska kanalen. Stora röda kors målades på vingarna av vita Heinkel He 59 räddningsflygplan för att avskräcka brittiska attacker medan räddningsarbetet pågick.

Britterna ignorerade dock de röda korsen, attackerade Luftwaffes räddningsinsatser, eftersom deras mål var att förhindra räddade tyska piloter att återvända till striderna.

Som ett resultat, taktikanpassade Tyskland sina Rescue Operations till det som senare kom att kallas Combat Search and Rescue Operations vilket innebar att de målade om sina Heinkel He 59 räddningsflygplan i kamouflagefärger. Jaktflygplanet Messerschmitt Bf 109 avdelades också för att utgöra jakteskort under räddningsuppdragen.

Undsättning i hotmiljö kan vara resurskrävande och kräver i vissa fall samtidigt stöd från armé, marin och flygstridskrafter. Det kan ske genom exempelvis eldunderstöd, trupp som genomför avledande manöver, mark- och flygspaning, Airborn Surveillance and Control (ASC), lufttankning (AAR), genom eskort och att hålla tillbaka motståndarens luftförsvaret (SEAD), alternativ planering och specialförband. Dessutom deltar stabspersonal med att utarbeta planer och order, Forward Air Controller (FAC) samt beslutande chefer. Alla med en och samma uppgift: att undsätta isolerad personal.

Radarspaningsplanet S 100B Argus utrustad med spaningsradarsystemet FSR 890.
Foto: Försvarsmaktens bildbyrå

En rote JAS 39 Gripen övar lufttankning.
Foto: Gripen International

Försvarsmakten, två JAS 39 Gripen under uppdrag.
Foto: Försvarsmaktens bildbyrå

HKP 16 med undsättningspatrull undsätter en isolerad med CSAR-metoden.
Foto: C G Schultz/Försvarsmakten

Stridsbåt 90H under uppdrag.
Foto: Försvarsmakten/Combat Camera/Kim Svensson

Specialförbanden övar infiltration.
Foto: Försvarets bildbyrå

Förmågan att kunna genomföra undsättning i hotmiljö innebär att Försvarsmakten kan möta en stridssituation på ett mer bestämt sätt och på ett större djup. I det sammanhanget kan metoderna CR, CSAR och NAR betraktas som så kallade "force enablers" – de gör att flera militära handlingsalternativ är möjliga.

På grund av sin komplexitet är det få nationer som har oinskränkt förmåga att helt på egen hand undsätta nödställda i hotmiljö, vilket medför att de mer komplexa operationerna vanligtvis genomförs i ett multinationellt format.

4.3.2.1 *Combat Recovery (CR)*

Combat Recovery (CR) är undsättning av isolerad personal från en situation där fientlig inblandning kan förväntas. Detta är den metod som oftast tillämpas och den kan vanligtvis utföras med egna resurser, det vill säga inom det egna förbandets ram. Vid Combat Recovery saknar antingen undsättningsstyrkan eller den isolerade personalen, eller båda, rätt utrustning och utbildning för att tillämpa CSAR-metoden och dess procedurer.

4.3.2.2 *Combat Search and Rescue (CSAR)*

Combat Search and Rescue (CSAR) är undsättning av isolerad personal från en situation där fientlig inblandning kan förväntas. Särskilda CSAR-procedurer, vilket kräver utbildning och särskild utrustning, tillämpas av både undsättningsstyrkan och den isolerade personalen.

Svenska flygbasjägare har blivit avsläppta av en amerikansk Chinook-helikopter under övningen Angel Thunder i USA. Foto: Försvarsmakten/Flygbasjägarna

Flygbasjägare undsätter en skadad pilot under övningen Angel Thunder. Foto: Försvarsmakten/Flygbasjägarna

Utdrag ur en artikel hämtad från airforce-magazine.com, december 2010, Personnel Recovery, in Need of Rescue, av Marc V. Schanz

The Dangers of Rescue in Afghanistan

July 29, 2009, began as just another sweltering day in southern Afghanistan to sit and wait for calls for help. Before long, though, an Air Force HH-60 crew – Pedro 16 – assigned to Kandahar Airfield's 129th Expeditionary Rescue Squadron received an urgent call – out to accompany another Pave Hawk on a medical evacuation mission to grab three soldiers wounded by an improvised explosive device in a convoy attack.

Accompanying the other helicopter – Pedro 15 – the rescuers arrived to find members of the convoy under fire from multiple enemy positions.

Soon, Pedro 16 was directing emergency close air support for two other Army OH-58 Kiowa helicopters, while Pedro 15 landed, inserting pararescue jumpers to evacuate the wounded. Pedro 16 began multiple gun runs against enemy positions with its GAU-2 side-mounted miniguns, while directing other CAS.

On its second landing to evacuate wounded, Pedro 15 took heavy fire and sustained critical damage. The crew was able to get off the ground, but had to land about a mile south of the firefight. Under extreme duress, the crew exited and took fire as Pedro 16 moved in to provide cover while itself evading small-arms fire and rocket propelled grenades. When both of the helicopter's miniguns eventually failed or jammed, crew members MSgt. Dustin Thomas and SSgt. Tim Philpott picked up their M4 rifles and engaged enemies on a nearby ridge.

With one chopper disabled and enemy militants swarming nearby, the crew of Pedro 16 worked an evacuation plan with the assisting Army OH-58s: extracting the crew of the downed helo on the skids of the Kiowas. Still under fire, Pedro 16 landed and took on remaining personnel, before barely escaping because of the intense attack.

"We had five PJs, three wounded, and the flight engineer," recalled Thomas. "It was jam-packed with all the gear and all those people in the back."

Far from a niche capability, today Air Force combat rescue units are under great stress, as they have deployed constantly to support operations in Iraq and Afghanistan.

Pedro 16's experience was not unique. CSAR teams are routinely in harm's way. In June 2009, an HH-60 crashed near Forward Operating Base Jackson in Afghanistan's Helmand province, killing five rescue airmen

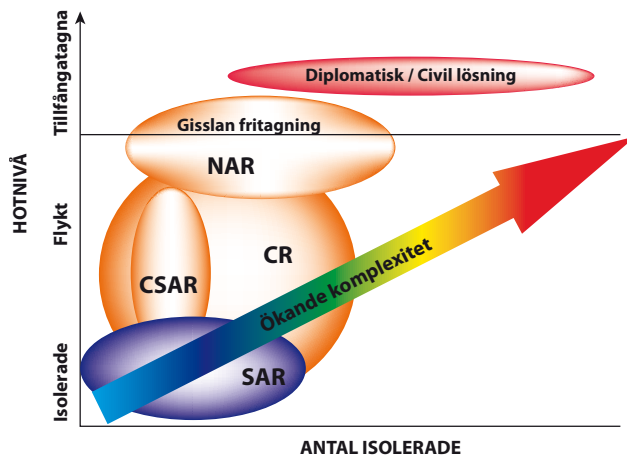
4.3.2.3 Non-conventional Assisted Recovery (NAR)

Non-conventional Assisted Recovery (NAR) är undsättning av isolerad personal med stöd av icke-konventionella styrkor eller andra typer av resurser, när konventionella metoder inte är lämpliga eller tillämpbara, exempelvis på grund av en hotbild eller tidsaspekten. Vanligtvis används specialförband, men vänligt sinnade styrkor eller organisationer från det aktuella området kan också användas. Dessa har i så fall utbildats och leds av specialförbandet i syfte att föra isolerad personal i säkerhet via ett nätverk av sympatisörer.

5. Hotbedömning

Den struktur som visas på bilden på sidan 23 kan ge intryck av att de diplomatiska, civila och militära alternativ för att undsätta personal, samt de metoder som används, är tydligt avgränsade, men så är inte fallet. Bild 43 visar att de olika typerna av uppdrag kan överlappa varandra. Färgväxlingen från blå via grönt och gult till rött indikerar att det finns en gradvis övergång från relativt enkla till alltmer komplexa genomföranden.

Undsättning i hotmiljö innebär oftast att personalen som isolerats även måste undgå upptäckt, till skillnad från Search and Rescue som vanligtvis fokuserar på personal som är i nöd men som inte behöver undgå upptäckt.

Bilden beskriver förhållandet mellan hotnivå och antalet isolerade. Utifrån detta väljer man vilken undsättningsmetod som är mest lämpad.

Risken för en undsättningsoperation bör genomföras på samma sätt som för andra militära operationer. Dock bör det framhållas att en typisk undsättningsoperation på taktisk nivå kan ha en operativ eller till och med strategisk betydelse. Resurser för att genomföra undsättningsoperationen kommer att spänna över hela PR-spektrumet och den beslutande chefen måste därför väga sina alternativ mot det önskade resultatet, och säkerställa att resultatet stödjer den övergripande operativa idén. En undsättningsoperation bör därför:

- Inte skapa ytterligare risk för isolerad personal och för den personal som genomför undsättningen.
- Inte sätta genomförandet av mer prioriterade uppdrag ur spel samt avleda kritiska resurser från redan pågående operationer.
- Inte tillåta den övergripande militära situationen att försämrats eller att medge en smygande förändring av det övergripande operativa målet.

Operationens psykologiska effekt på kvarvarande personal bör vägas mot risken för uppsättningsresurserna och konsekvenserna av att låna resurser från en redan pågående operation. Det är den beslutande chefen som bör värdera dessa faktorer innan något beslut om genomförande fattas.

Bat 21 Bravo

F-4C Phantom-flygplan, under ledning av en RB-66 Destroyer, släpper bomber över ett mål i norra Vietnam den 4 augusti 1966.

Foto: Scanpix Sweden

Undsättningen av Bat 21 Bravo (anropssignalen för Lt Col Icheal "Gene" Hambleton) var den största, längsta och mest komplicerade undsättningsoperationen under hela Vietnamkriget.

Den 2 april 1972, Påskoffensivens tredje dag, tjänstgjorde Hambleton ombord på en av två US Air Force EB-66 störflygplan (Electronic Countermeasures, ECM, och Electronic Intelligence, ELINT), anropssignal Bat 21, som eskorterade en grupp om tre B-52 bombare.

Bat 21 hade konfigurerats för signalspaning och skulle även identifiera vilka frekvenser som fiendens radaranläggningar använde så att man skulle kunna störa ut dem. Bat 21 träffades och förstördes av en SA-2-luftvärnsrobot, och Hambleton var den enda överlevande som lyckades rädda sig med fallskärm bakom fiendens linjer – ett område fyllt av tusentals nordvietnamesiska soldater.

Hambleton hade tillgång till topphemlig information om operationer som Strategic Air Command ansvarade för och han var expert på motåtgärder vid angrepp med luftvärnsrobotar. Nordvietnam visste sannolikt vem han var och ett tillfångatagande kunde ha inneburit att Sovjetunionen fått tillgång till mycket känslig information.

För att förhindra vådabekämpning skapade amerikanerna en "no-fire zone" (område där vapeninsatser inte är tillåtna) inom en radie om 27 kilometer från Hambleton och beordrade flygplan att hjälpa till vid hans räddning.

Hambleton och 1st Lt Mark Clark, som sköts ned under räddningsoperationen, undsattes slutligen under två nätter från en plats bakom fiendens linjer i en djärv, hemlighållen natt-operation utförd av US Navy SEAL Thomas R. Norris och Petty Officer Third Class Nguyen Van Kiet. Norris tilldelades Medal of Honour och Nguyen belönades med Navy Cross för sina insatser. Nguyen var den enda sydvietnamesiska sjöofficer som fick denna belöning under kriget.

Den direkta och indirekta kostnaden för att undsätta Hambleton var enorm och blev en vattendelare för det amerikanska flygvapnets Personnel Recovery. USAF hade inte definierat gränsen för vad som kunde anses vara en rimlig insats när det gällde att rädda nedskjutna flygare. Under Hambletons undsättningsoperation sköts ytterligare fem flygplan ner, vilket resulterade i elva döda och två tillfångatagna flygare och en flygare som försökte undgå att bli tillfångatagen.

Som ett resultat ändrade USAF metoden för hur undsättningsuppdrag skulle planeras och utvecklade ny teknik och utrustning för att förbättra sin förmåga att rädda nedskjutna flygare.

5.1 Information och underrättelser

Att understödjas med information och underrättelser är av största vikt för att Personnel Recovery-systemet ska kunna verka (se kapitel 6).

Detaljerade underrättelser är grunden för en framgångsrik undsättningsoperation. De medger särskilda överväganden i syfte att bedöma sannolikheten för framgång innan en operation utförs på fientligt territorium.

Således krävs det en bra underrättelseinhämtning, rätt information vid rätt tidpunkt, för att undanröja osäkerhet, skaffa bästa möjliga kunskaper och åstadkomma framförhållning och handlingsberedskap. Av det skälet är det viktigt att informations- och underrättelsebehovet är tydligt formulerat. Det bör dessutom utformas så att indikatorer som innebär hot eller bättre läge fortlöpande identifieras och rapporteras.

Lika viktigt som god tillgång på information och underrättelser, är det att bedöma informationen och underrättelserna korrekt, att fatta rätt beslut vid rätt tillfälle, samt att omsätta besluten i åtgärder så att den avsedda verkan uppnås. Sammantaget kräver detta välutvecklade lednings- och underrättelsefunktioner, men även snabbt tillgängliga undsättningsresurser med hög rörlighet, bekämpnings- och skyddsförmåga.

Underrättelser i realtid måste av det skälet knytas samman med analyser av motståndarens taktik och förmåga, av läget i det aktuella området, av gripbara resurser på kort, medellång och lång sikt, av förmågan att genomföra sökoperationer samt en bedömning av vilka effekter motståndaren kan vilja uppnå genom ett tillfångatagande.

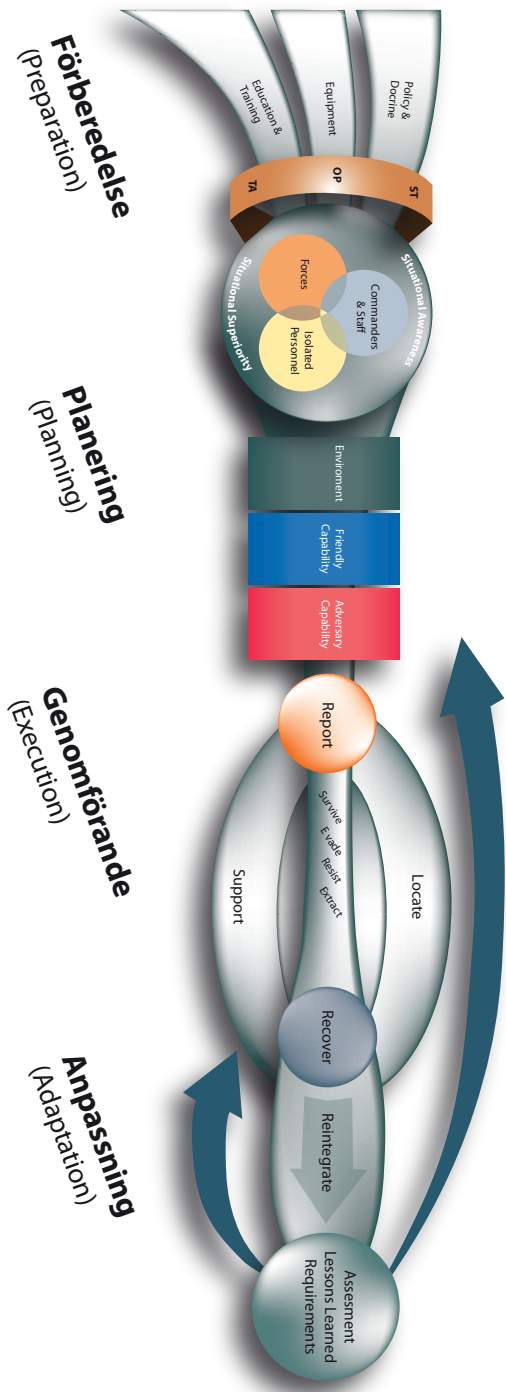
Under planeringsfasen och genomförandet måste underrättelser göras tillgänglig på alla nivåer. Erfarenheter visar tydligt att för att kunna garantera tillgång till underrättelseinformation i realtid så måste samverkansformerna mellan olika nivåer och olika stabelement vara etablerade i förväg, exempelvis mellan underrättelsecellen och Joint Personnel Recovery Centre (JPRC) eller Personnel Recovery Coordination Cell (PRCC).

För att stödja en undsättningsoperation måste relevanta underrättelser förmedlas i god tid så att det går att göra en korrekt hotbedömning. Detta gäller både underrättelser till isolerad personal för att undgå upptäckt och genomföra urdragnin, och underrättelser till undsättningsstyrkan under förberedelse- respektive genomförandefasen, särskilt när styrkan befinner sig i närheten av upphämtningszonen.

6. Personnel Recovery ett system

Personnel Recovery är ett system som består av fyra faser: förberedelse (preparation), planering (planning), genomförande (execution) och anpassning (adaptation).

Personnel Recovery kan därmed betraktas som ett iterativt system där de enskilda aktiviteterna är beroende av varandra. Med andra ord kommer en förändring som inträffar i en del att med stor sannolikhet påverka vad som händer i de övriga delarna.

Bilden beskriver PR-systemets fyra faser.

6.1 Förberedelse (preparation)

Varje person, process och resurs ska engageras i arbetet att säkerställa en lyckad undsättning och återintegrering av isolerad personal. Utsikten att en undsättning är framgångsrik är långt mer sannolik om chefer, staber, förband och isolerad personal är välutbildade, organiserade, utrustade och tränade för att utföra sina uppgifter. Detta inkluderar även förmåga att samverka effektivt med andra enheter för att genomföra de fem uppgifterna: rapportera, lokalisera, understödja, undsätta och återintegrera (se vidare kapitel 7).

De övergripande styrningarna bör därför omfatta:

- bemanning (rätt antal med rätt kompetens)
- styrande dokument
- utrustning för chefer, staber, förband och personer med risk för isolering
- träning av chefer, staber, förband och personer med risk för isolering.

Styrande dokument bör reglera nationella såväl som internationella förhållanden. De bör sträcka sig från strategisk till stridsteknisk nivå och omfatta exempelvis styrningar genom doktrindokument, handböcker, reglementen, operationsorder (Annex V Personnel Recovery), Standard Operating Procedures (SOP), Airspace Control Order (ACO), Air Tasking Order (ATO), Special Instructions (SPINS), Fragmentary Order (FragO) och så vidare.

Chefer och staber ska ha nationellt och internationellt interoperabel utrustning för att kunna leda eller övervaka undsättningsoperationer, anpassat till förväntad ledningsnivå. På motsvarande sätt ska förband vara utrustade för att kunna genomföra undsättningsoperationer. Personer med medelhög (MRI) upp till hög risk (HRI) att bli isolerade bör vara utrustade med flykthjälpmedel samt utrustning för att underlätta undsättning. Utöver det bör viss högriskpersonal (HRI) utrustas med en personlig nödsändare som kommunicerar via satellitsystem, en så kallad Personnel Locator Beacon (PLB).

Utbildning är nyckeln till ett effektivt genomförande av alla operationer. Utbildningsinsatser inom Personnel Recovery inriktas mot tre grupper – chefer och staber, förband samt personer med risk för isolering. I det sammanhanget är det de taktiska chefernas ansvar att besluta vilka personer som ska genomgå särskild utbildning på grund av deras höga risk att bli isolerade (HRI).

När chefer och staber utbildas betonas främst att det är chefernas och stabernas ansvar att planera och leda undsättning samt att säkerställa utbildning av både enskild personal och undsättningsstyrkan, samt att de ansvarar för uppföljning och rapportering och för att åtgärder vidtas i avsikt att undsätta isolerad personal.

Utbildning av personalen består i huvudsak av funktionsområdena Survival, Evasion, Resistance och Extraction (SERE) och ska lägst följa de kriterier som fastställts inom EU och NATO. Ledordet för båda organisationerna är ”Train as you fight – fight as you train”.

6.2 Planering (planning)

Operationens högsta militära chef är alltid ansvarig för Personnel Recovery. Under analysen och planeringen, en process som pågår över tiden, ska de operativa kraven och behoven kontinuerligt jämföras med PR-funktionens reella kapacitet.

De delar som värderas är miljön, motståndarens resurser och vilka egna resurser som finns inom området. Avseende miljön bedöms Politisk, Militär, Ekonomisk, Social, Infrastruktur och Information (PMESII-modellen) och deras växelverkan samt kultur, religion, terräng, djur, växter, klimat och väder samt sjukdomar. Motståndarens resurser värderas och man bedömer intention, kapacitet och tillfälle. Slutligen värderas vilken egen förmåga, resurser och behov som finns militärt, civilt och diplomatiskt. Till detta räknas även andra deltagande länders förmåga.

Om förmågan inte kan upprätthållas är det chefs uppgift att antingen ta större risker eller att reducera riskerna genom att anpassa de operativa och taktiska målen, uppträdandet och taktiken, eller att senarelägga operationen tills den rätta kapaciteten är etablerad. Resultatet och konsekvenserna av det som framkommer under planeringen dokumenteras i Annex V, SOP och under pågående operationer i FragO.

För svenskt militärt vidkommande är det alltid Försvarmaktens Insatschef (C INSATS) som har det övergripande ansvaret, både nationellt och internationellt. Den operativa ordern (OPLAN/OPORD) bör därför alltid innehålla de krav, riktlinjer och delegeringar som berör Personnel Recovery.

Den operativa planeringen bör således säkerställa:

- integrering av planering och utbildning
- organisation
- kommandostruktur och procedurer
- hot- och riskanalys, krav, förband, brister och åtgärder att vidta
- tydliga och direkta kommunikationslinjer mellan alla PR C2-enheter och förbands-element
- kommunikationsplan internt och med media.

Sambandet spelar en viktig roll vid undsättningsoperationer. Planeringen bör därför omfatta potentiella PR-krav, interoperabilitet, inklusive förmåga att kommunicera

luft-till-luft, luft-till-yta, yta-till-yta och i särskilda fall under ytan. Kommunikationen måste vara snabb, tillförlitlig, säker och flexibel.

Redan under planeringsfasen och ända fram till slutskedet av en insats kan personal bli isolerad. Av det skälet är det viktigt att resurserna för undsättning som ingår i både förband och staber avdelas tidigt, eftersom de är en viktig del av den operativa förmågan. Det är också viktigt att förmågan vidmakthålls under hela insatsen.

6.3 Genomförande (execution)

Personnel Recovery-systemet är fokuserat på de uppgifter och stödåtgärder som måste genomföras när en person blivit isolerad och ska undsättas.

I de flesta fall är genomförandet tidskritiskt då det i många fall är en kamp mot motståndarens åtgärder. Det är därför viktigt att alla aktiviteter kopplat till de fem uppgifterna rapportera, lokalisera, understödja, undsätta och återintegrera är väl förberedda och övade.

En undsättning bör helst genomföras med resurser som redan är på plats i det geografiska området eller i dess omedelbara närhet. Vid mindre komplexa situationer ska undsättningen i första hand genomföras inom den egna förbands- och ledningsstrukturen. All operativ planering bör därför inkludera planering för att undsätta eller för att bli undsatt.

När personal blivit isolerad och omedelbar undsättning inte är möjlig ska en behovsframställan skickas till JPRC/PRCC. Beroende på hur förbanden är grupperade kan resurser komma att utses för en specifik undsättningsoperation och beordras upp till en högre beredskapsnivå, alternativt kan de få en beredd uppgift samtidigt som de genomför sin huvuduppgift.

JPRC och PRCC är ansvariga för att följa upp alla händelser som stöd för erfarenhetsprocessen.

På samma sätt kan det finnas bättre lämpade tillfällen för genomförandet av en undsättning eller specifika tider då isolerad personal kan kontaktas eller undsättas. Av det skälet måste undsättningsresurser vara flexibla och kunna reagera snabbt när en möjlighet uppstår (opportunistiskt synsätt).

6.4 Anpassning (adaptation)

Anpassning är den fas som ska garantera kontinuerliga förbättringar av Personnel Recovery-systemet. Detta sker genom att olika typer av erfarenheter samlas in i syfte att förbättra förberedelser, planering och genomförande.

Det är med andra ord viktigt att undsatt personal, så snart som möjligt, utfrågas av personal som är utbildad för ändamålet. Planeringen ska därför utgå från att utfrågningen avseende taktiska underrättelser och SERE-information påbörjas så fort man återkommit till ett säkert område.

En debriefing ska också genomföras med dem som planerat, lett och genomfört undsättningsoperationen, detta för att tillvarata erfarenheter och information.

En sammanställning av erfarenheterna ska därefter överlämnas till JPRC.

7. De fem uppgifterna

Genomförandefasen vid en undsättningsoperation omfattar fem uppgifter: rapportera, lokalisera, understödja, undsätta och återintegrera. Dessa uppgifter kan genomföras sekventiellt, parallellt eller samtidigt.

7.1 Rapportera (report)

7.1.1 Initial rapportering

Initial rapportering är det som startar genomförandefasen och den kan komma från vilken källa som helst. Att verifiera informationen är därför av yttersta vikt. Snabb och exakt rapportering är avgörande för en framgångsrik undsättning. Under den inledande rapporteringsperioden av en PR-händelse är det sannolikt att det förekommer flera och motstridiga rapporter. Därför är det viktigt att varje rapporterad position loggas med tillhörande tid och källa. Om situationen tillåter bör isolerad personal försöka etablera kontakt med egna styrkor så snart som möjligt. Den initiala rapporteringen kan också vara frånvaro av en rapport, det vill säga att en enhet inte har rapporterat i enlighet med givna direktiv. Procedurer, koder med mera ska bland annat framgå av Personnel Recovery, stående order (PR SOP) och SPINS (Special Instructions).

*Kapten Christopher Stricklin skju-
ter ut sig från sitt F-16-flygplan den
14 september 2003.*

*Foto: AP Photo Bennie J. Davis III
U.S. Air Force*

*Bilden föreställer MOT G (FS12)
fordon efter en IED-attack våren
2007 i Afghanistan.*

Foto:Försvarets Bildbyrå/FS13

*Det argentinska fartyget General
Belgrano sjunker i Atlanten den
1 maj 1982 efter att ha träffats av
brittiska torpeder. På räddnings-
flottarna sitter 770 personer som
räddas mellan den 3 och 5 maj
1982. 323 sjömän dog.
Foto: AP Photofile*

7.1.2 Omedelbara åtgärder

Så snart en verklig eller potentiell PR-incident med isolerad personal identifieras ska JPRC omedelbart orienteras via fastställd kommunikationsarkitektur. Den JPRC/PRCC som tog emot den initiala rapporten ska underrätta alla delar inom PR ledningsstruktur. En muntlig rapport ska omedelbart avges och därefter följas upp med skriftlig eller elektronisk rapportering, när så är möjligt.

Den berörda förbandchefen kommer att planera och genomföra undsättning av sin egna isolerade personal genom att utnyttja tillgängliga resurser samt meddela PRCC. Om den berörda chefen däremot bedömer att undsättningen inte kan genomföras med egna resurser så hemställer denna till PRCC om stöd. PRCC kommer antingen att lämna stöd eller ta över undsättningen. PRCC orienterar JPRC och andra PRCC, i syfte att hålla dem informerade, ifall PRCC egna resurser inte räcker till. Så snart som möjligt bör PRCC peka ut vem som understödjer och vem som är understödd chef, det vill säga vem som ansvarar för planering och genomförande, samt vid behov fördela ytterligare resurser eller om PRCC själv tar över ledningen. När understödd chef accepterat uppdraget kommer aktuellt PRCC att utse en Rescue Mission Commander (RMC) för operationen. PRCC kommer att informera de avdelade resurserna och orientera om relevanta aspekter rörande undsättningsoperationen. Anspänningstid och den taktiska idén kommer att bero på hotbilden längs rutten och i närheten av den isolerade personalen, miljöförhållandena, tillgängliga resurser och andra faktorer.

JPRC informeras under hela undsättningen hur operationen fortlöper av PRCC. Om PRCC däremot bedömer att undsättningen inte kan genomföras med egna resurser så hemställer PRCC till JPRC om stöd.

En händelse med isolerad personal kan komma att generera en hel del förfrågningar från media som både berör personalen och dess anhöriga. Därför ska Public Affairs Officer (PAO) vara en del i den operativa planeringen. PAO:s åtgärder i samband med en PR-händelse bör därför uppmärksammas av alla inom PR ledningsstruktur och bör planeras och genomföras med noggrannhet.

7.2 Lokalisera (locate)

Efter den initiala rapporteringen är den prioriterade uppgiften att lokalisera isolerad personal. Mest önskvärt är om den isolerade personalen kan rapportera sin position på egen hand. Verifiering av koordinater och geografisk information är av yttersta vikt. Tid, liv och ansträngningar kan gå förlorade om detta inte sker på ett adekvat sätt. Det är viktigt för både planering och genomförande att en grundlig riskanalys görs. För att hitta isolerad personal ska alla tillgängliga resurser användas, exempelvis underrättelse-, övervaknings- och spaningsresurser (Intelligence, Surveillance and

Reconnaissance, ISR) eller ögonvittnesrapporter. Några av dessa funktioner kan vara nationellt styrda. Därför bör tillgången till nödvändig information ha samordnats före en verklig PR-händelse.

Även om det finns exakta koordinater och en precis lägesbestämning av den isolerade personalen, så strävar undsättningsstyrkan efter att verifiera identiteten hos den isolerade personalen före understöd och undsättning. En effektiv verifiering är avgörande för att förhindra att information äventyras och för att minimera riskerna för både den isolerade personalen och undsättningsstyrkan, eftersom undsättningsstyrkan är extremt sårbar under själva genomförandefasen och behöver exakt och tillförlitlig verifieringsinformation. Därför bör den isolerade personalen och undsättningsstyrkan undvika att kompromissa när det gäller verifieringen.

Några av de sätt som undsättningsstyrkan kan verifiera isolerad personal i fientlig miljö är att använda kodord, bokstäver, siffror och visuella signaler samt information från Evasion plan of action (EPA) och Isolated Personnel Report (ISOPREP). Viss information kommer att finnas med i PR Standard Operation Procedure (PR SOP) och Special Instructions (SPINS). För personal som inte är CSAR-utbildad används exempelvis Fragmentary Order (FragO). Det är viktigt att JPRC/PRCC aktivt följer användningen av den information som nämns, samt identifierar när informationen blivit röjd.

*Det taktiska UAV-systemet Örnen. En UAV har många användningsområden. Den viktigaste uppgiften är att inhämta information i form av rörliga bilder som sedan kan bearbetas till underrättelser.
Foto: Per Brodd, K 3/Försvarmakten*

*Bild från UAV Örnen.
Foto: Försvarmakten*

7.3 Understödjare (support)

Syftet med att understödja är att säkerställa att den isolerade överlever.

Stödåtgärderna börjar redan innan en person blivit isolerad. Detta inkluderar arrangemang för ”hemmafronten”, personalens utbildning och utrustning samt inrättande av PR-procedurer, arkitektur, order och så vidare.

Stöd till isolerad personal kan innefatta att tvåvägskommunikation etableras, logistiskt stöd som höjer moralen, till exempel fällning av proviant. Stöd kan också omfatta undertryckande av fientligt hot mot isolerad personal, exempelvis genom flygunderstödd (Close Air Support, CAS). Genom att motståndarens reaktion på PR-insatserna på detta sätt omintetgörs, undviker man att den isolerade personalen fångas in. Vid behov bör undsättningsstyrkan inta framskjuten gruppering i syfte att stödja den isolerade personalen fram till undsättningsfasen.

Förutom stöd till den isolerade personalen ingår fysiskt och psykiskt stöd till familjen och i förekommande fall till den isolerades förband. Stöd till de anhöriga är ett nationellt ansvar. Denna process kan emellertid initieras av JPRC/PRCC via etablerade kanaler.

Varför gråter alla? Foto: CG Schultz

7.4 Undsätta (recover)

Denna uppgift består av aktiviteter som genomförs av chefer, staber, undsättningsstyrka och isolerad personal i syfte att fysiskt återföra den isolerade personalen. Detta inkluderar skedena planering, igångsättning och genomförande. I takt med att information avseende en potentiell incident med isolerad personal blir tillgänglig bör JPRC/PRCC snabbt bedöma situationen, bestämma sig för om uppdraget är genomförbart och därefter sprida informationen till de enheter som förväntas delta i undsättningsoperationen. Så snart operationen verkar möjlig kan uppgifter ges till berörda enheter att initiera alternativt fortsätta planeringen – eller att direkt påbörja undsättning från ett beredskapsläge.

Jessica Lynch Rescue

*Soldat Jessica Lynch från US Army som blev en ikon som krigsfånge i Irak. Fritagningen av henne utfördes av amerikanska specialförband. Fritagningen filmades och visades senare för den amerikanska nationen.
Foto: AFP, Scanpix Sweden*

Jessica Dawn Lynch var en Private First Class (PFC) i US Army Quartermaster Corps och tjänstgjorde i Irak under invasionen 2003.

Den 23 mars 2003 blev hon skadad och tillfångatagen av irakiska styrkor men räddades den 1 april av amerikanska specialförband.

Händelsen fick omfattande mediebevakning. Lynch var den första lyckade räddningen av en kvinnlig krigsfånge någonsin.

Initiala rapporter i media om Lynch och själva räddningen var dock felaktiga. Den 24 april 2007 vittnade hon inför den amerikanska kongressen att hon aldrig hade skjutit med sitt vapen eftersom hennes M16-automatkarbin krånglade, och att hon slagits medvetslös när hennes bil kraschade under eldstriden.

7.5 Återintegrera (reintegrate)

Uppgiften att återintegrera startar när undsättningsstyrkan överlämnar den fysiska kontrollen över den undsatta personalen till en utsedd gruppmedlem eller organisationsenhet som ingår i återintegreringsprocessen. Återintegreringen är ett nationellt ansvar, och som en delmängd av processen ska underrättelser och SERE-information samlas in samtidigt som den undsattas fysiska och psykiska välbefinnande ska säkerställas. Den del som behandlar välbefinnande kan vara en långsiktig strävan utan någon särskild slutdatum.

Ytterst speglar återintegreringsprocessen chefers åtagande att få undsatt personal att återvända till sin tjänstgöring eller sitt förband på snabbast möjliga sätt, med hänsyn till människoliv och välbefinnande.

Undsatt personal bör inledningsvis föras till ett förberett sjukhus för den första fasen av återintegrering. Planen bör dock vara tillräckligt flexibel för att tillåta förändringar grundade på exempelvis medicinska behov.

Eftersom informationen är tidskritisk är det viktigt att den undsatta personalen så snart som möjligt utfrågas av personal som är utbildad för uppgiften. Utgångspunkten i planeringen ska därför vara att utfrågningen om taktiska underrättelser och SERE-information påbörjas direkt efter återkomsten till ett säkert område.

Erfarenheterna från den undsatta personalen när det gäller SERE ska därefter överlämnas till JPRC. I förekommande fall ska all data från den kommunikations- och navigationsutrustning som använts laddas ner för efterföljande analys. Utöver det bör den undsatta personalens radio och annan utrustning omhändertas för fortsatta tester och genomgångar (det kan finnas behov av detaljerad teknisk undersökning). Insamlade lärdomar från en undsättning kan komma att påverka utvecklingen inför framtida undsättningar.

Utöver allt detta ska lämpliga åtgärder för återintegrering vara förberedda för både personal och anhöriga.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

År 1989 initierade Sverige ett arbete inom FN för att få till stånd internationella regler om rätt till delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning. Arbetet utmynnade i ett antal standardregler för att säkerställa att människor med funktionsnedsättning som medborgare har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare i samhället. Reglerna antogs av FN:s generalförsamling 1993. Det är totalt 22 standardregler som uttrycker tydliga principiella ståndpunkter när det gäller rättigheter, möjligheter och ansvar inom olika samhällsområden. Reglerna ger också konkreta förslag om hur ett land kan undanröja hinder för människor med funktionsnedsättning och skapa ett tillgängligt samhälle.

Konventionens syfte är med andra ord att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning, samt att främja respekten för deras inneboende värde. Konventionen innefattar personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra.

En funktionsnedsättning kan innebära konsekvenser för personens möjligheter att utföra olika aktiviteter och att leva det liv man egentligen vill leva. En del föds med en funktionsnedsättning, medan andra får den till följd av en svår händelse som bland annat inneburit livsfara eller allvarlig kränkning av personens integritet genom till exempel misshandel, tortyr och krigshändelser. Funktionsnedsättning kan man ha under en period eller för alltid.

8. Ledning

8.1 Grunder

Kärnan i militär ledning utgörs av samordning av mänskligt agerande samt resurser av olika slag i komplexa, dynamiska situationer, ofta under stor osäkerhet och tidspress.

Avgörande för framgång är förmågan att snabbt kunna samla verkan för att hota eller bekämpa motståndaren där denna är sårbar, i mark-, sjö-, och luft-, såväl som informationsdimensionen. Då blir en effektiv samordning av stridens grundläggande förmågor – verkan, rörlighet, skydd, underrättelser och information, uthållighet och ledning – nödvändig. Konfliktsituationer där parterna använder andra medel och har andra mål än i traditionella militära konflikter ställer lika höga krav på samordning.

Strävan ska vara att ta initiativet genom ledningsöverläge. Med ledningsöverläge menas ett läge där vi sammantaget är bättre än motståndaren på att upptäcka, bedöma, fatta beslut och agera.

Tillgång på korrekt och användbar information är en av de viktigaste förutsättningarna för att uppnå ett ledningsöverläge. I vissa fall kan ett övertag avseende kritisk information för en viss insats etableras relativt motståndaren – informationsöverläge.

Försvarsmaktens ledningsmetod är uppdragstaktik, vilket innebär att en chef ger uppgifter och riktlinjer för hur uppgiften i stort ska lösas, samt tilldelar resurser och ger handlingsregler. Den som får en uppgift får också största möjliga utrymme för egna initiativ och eget ansvar för att inom de givna gemensamma ramarna – beslut i stort – lösa uppgiften. Det innebär att den överordnade chefen klarar ut uppdraget i stort och målet med verksamheten – vad är det som ska uppnås? Han eller hon delar ut uppgifter och anger ansvarsområden och riktlinjer motiverade av styrande och strategiska överväganden. Därefter ges besked om ledningsförhållandena och vilka resurser som står till de underlydande chefernas förfogande.

Som framgår av beskrivningen kräver uppdragstaktik dialog mellan chefen och underlydande, samt att chefen tydligt förmedlar uppdragets innebörd och syfte.

Inom ramen för uppdragstaktik kan styrningen temporärt behöva vara mer detaljerad. Exempel på sådana situationer är när ett specifikt agerande eller en särskild samordning av insatta enheter krävs, exempelvis när det finns risk för vådabekämpning. Då kan också detaljerade order som medför omedelbar verkställighet, främst på stridsteknisk nivå, behöva utfärdas. Kravet på samordning säkerställs dock i första hand genom att man har en i grunden gemensam lägesuppfattning, och att man tydligt förmedlar uppdragets syfte. I andra hand sker samordning genom handlingsregler eller annan detaljerad styrning.

8.2 Insatsledning

Kraven på ledning varierar från insats till insats. Att förstå när olika ledningsmetoder ska tillämpas (uppdragstaktik eller kommandostyrning) och att kunna anpassa ledningssystemet, inklusive ledningskedjan, till de krav som ställs vid den aktuella insatsen är viktiga förmågor.

För att säkerställa att ledningen förblir obruten bör den ske på ett likartat sätt i fred, kris och krig. I första hand ska därför normala lydtnadsförhållanden upprätthållas. Vid behov förstärks de befintliga strukturerna och resurserna. Först då detta inte är tillräckligt sker ska ledningen tas över.

Man ska på alla nivåer i ledningssystemet regelbundet öva på att hantera olika typer av undsättningsoperationer.

8.3 Operativ chef

Personnel Recovery är den operativa chefens ansvar. Dock kan själva lednings- och lydtnadsstrukturen vara olika beroende på om operationen genomförs under nationell eller internationell ledning, till exempel under ledning av EU, NATO eller FN. Det är därför viktigt att anpassade lednings- och lydtnadsförhållanden tillämpas och att de är så enkla som möjligt, med målsättningen att de tilldelade undsättningsresurserna inte begränsas eller att anspänningstiden utökas.

Samordning och integration av de tilldelade resurserna uppnås genom att JPRC etableras. JPRC kan även komma att allokera andra nationella resurser för specifika undsättningsoperationer. JPRC och PRCC bör bemannas av specialister från respektive stab i kombination med specialister från exempelvis de länder eller organisationer som bidrar med resurser.

Den operativa chefen kan vid behov beordra den taktiska chefen att underställa eller understödja med förband eller enheter för att stödja en given undsättningsoperation.

8.4 Samordning

En god förmåga att leda är en förutsättning för en fungerande samordning.

Personnel Recovery måste vara en integrerad del vid varje operativ planering. Samordningen bör vara både vertikal och horisontell och bör genomföras kontinuerligt under alla faser av en undsättningsoperation. Principiella skärningspunkter är inom JPRC och PRCC, mellan JPRC och PRCC, mellan flera PRCC, mellan beslutande chef och externa organisationer och via samverkansofficerare.

Samordning bör bygga på etablerade nätverk och beslutade strukturer.

8.5 Taktisk chef

Varje taktisk chef inom respektive försvarsgren har genom sitt PRCC skyldighet att inom sitt ansvarsområde planera, samordna, genomföra och kontrollera PR-verksamheten.

Befogenhet att verkställa undsättningsoperationer bör vara delegerat till en chef som befinner sig nära undsättningsresurserna i syfte att minska reaktionstiden, exempelvis chefen för Tactical Operations Centre (TOC), Maritime Operations Centre (MOC) eller Air Operations Centre (AOC). Om den taktiska staben genomför en undsättningsoperation inom den egna förmågan och med egna resurser ska JPRC fortfarande meddelas för att säkerställa samordningen och undvika en resurskonflikt.

Den taktiska chefen samordnar, biträdd av sin stab, främst genom befäl underställd undsättningsstyrka. Dock kan själva lednings- och lydnadsstrukturen vara olika beroende på om operationen genomförs under nationell eller internationell ledning, till exempel under ledning av EU, NATO eller FN. Det är därför viktigt att anpassade lednings- och lydnadsförhållanden tillämpas och att de är så enkla som möjligt, med målsättningen att tilldelade undsättningsresurser inte begränsas eller att anspänningstiden utökas.

Den operativa chefen kan vid behov beordra den taktiska chefen att underställa eller understödja med förband eller enheter för att stödja en undsättningsoperation under ledning av en annan taktisk eller regional chef.

8.6 Regional chef

Den regionala chefen (militärregion Nord, Mitt, Väst och Syd) ska under Högkvarteret samordna den markterritoriella verksamheten inom regionen och stödja samhällets krisberedskap vid händelser som inträffar i fred, kris och krig.

Den regionala chefen ska genom sitt PRCC planera, samordna, genomföra och kontrollera PR-verksamheten inom militärregionen. Om en undsättningsoperation genomförs inom den egna förmågan och med egna resurser ska JPRC fortfarande meddelas för att säkerställa samordningen och undvika en resurskonflikt.

Den operativa chefen kan vid behov beordra den taktiska chefen att underställa eller understödja med förband eller enheter för att stödja en undsättningsoperation under ledning av en annan taktisk eller regional chef.

8.7 Förband

Förbandschefen har själv ansvaret för att undsätta den egna personalen med egna resurser, när detta är möjligt. Respektive förband ska även förbereda, planera och träna för en situation som innebär att den isolerade kommer från det egna förbandet. Respektive förband ska utse en PR POC som har i uppgift att stödja förbandschefen med förberedelser, planering och genomförande samt att samverka med PRCC eller JPRC i alla PR-relaterade frågor. Det kan gälla allt från att förbereda ISOPREP via utbildning, till att ge information och stöd om personal från förbandet blivit isolerade.

8.8 Joint Personnel Recovery Centre

Joint Personnel Recovery Centre (JPRC) är den centrala stabsfunktion inom undsättningsfunktionen som har till uppgift att samordna ledning och kontroll på uppdrag av den operativa chefen. JPRC ska planera och samordna alla PR-aktiviteter inom hela operationsområdet. Dessutom ska JPRC samla in data och information för att stödja erfarenhetsprocessen (Lessons Learned).

JPRC är också den stabsfunktion som i praktiken samordnar stöd till andra myndigheter, nationer eller statliga organisationer inom ramen för Personnel Recovery.

8.9 Personnel Recovery Coordination Cell

Den roll som respektive Personnel Recovery Coordination Cell (PRCC) har inom sin taktiska eller regionala stab är att planera och samordna alla undsättningsoperationer inom det egna ansvarsområdet, inklusive samordning med JPRC och andra PRCC.

PRCC bör samlokaliseras med TOC, MOC och AOC eller där den kan vidmakthålla bästa möjliga situationsmedvetenhet angående händelser som berör isolerad personal och den miljö de befinner sig i. Detta för att kunna utöva ansvaret och samordna och styra genomförandet av de fem uppgifterna (beskrivs i kapitel 7).

Regional Command North, Joint Operation Centre (JOC). PRCC var lokaliserad i JOC.

Foto: Försvarmakten

8.10 PR Point of Contact

Den roll som PR Point of Contact (PR POC) har är att på förbandsnivå planera och samordna alla PR-aktiviteter samt att stödja utbildning och övning. PR POC ska också analysera behovet av samordning med andra enheters PR POC, PRCC och JPRC. PR POC ansvarar för att samordna all PR-dokumentation inom förbandets ram, till exempel Isolated Personnel Report (ISOPREP) och Evasion Plan of Action (EPA).

8.11 Mission Coordinator

Mission Coordinator (MC) är ansvarig för att koordinera undsättningsoperationen och att stödja On-Scene Commander (OSC) och undsättningsstyrkan så att de kan utföra sina huvuduppgifter, samt att styra uppdraget. MC koordinerar och utgör länken för kommunikation och utbyte av data mellan JPRC och undsättningsresurserna. Om MC arbetar från en luftburen plattform är benämningen Airborne Mission Coordinator (AMC). Ytterligare uppgifter som MC har är att:

- vid behov utse On-Scene Commander (OSC)
- etablera samband mellan undsättningsstyrkans olika delar och då utgå från kommunikationsplanen (COMPLAN).

- förmedla hotvarningar och annan information som påverkar uppdragets genomförande
- vid behov begära ytterligare resurser för att säkerställa genomförandet samt kontrollera att utpekade resurser finns vid rätt utgångsläge
- samordna det logistiska stödet till alla operationens resurser
- samordna luftrummet och åtgärder rörande eldunderstöd inom målområdet (Objective Area, OA), samt underrätta undsättningsstyrkan och JPRC/PRCC om operationens utveckling.

8.12 On-Scene Commander

On-Scene Commander (OSC) leder verksamheten i närheten av isolerad personal fram till dess att undsättningsstyrkan anländer, då RMC tar över ansvaret som OSC. Alla resurser som deltar i en undsättningsoperation bör kontakta OSC eller MC innan de går in i det avlysta område som upprättas kring en undsättningsoperation. OSC bör kontinuerligt övervaka den isolerade personalens frekvens om omedelbara åtgärder måste vidtas för att till exempel förhindra ett tillfångatagande. OSC bör vara förtrogen med sitt ansvar och med det förväntade rapporteringsformatet.

8.13 Rescue Mission Commander

Rescue Mission Commander (RMC) utses av den beslutande chefen genom JPRC/PRCC och kommer att ansvara för planering och genomförande av undsättningsoperationen. RMC är normalt den som har bäst förmåga att leda operationen. RMC samordnar främst genom befäl underställda resurser vilka avdelats för operationen.

Det är viktigt att anpassade lednings- och lydnadsförhållanden tillämpas vid både nationella och multinationella operationer, och att de är så enkla som möjligt, med målsättningen att tilldelade undsättningsresurser inte begränsas eller att anspänningstiden utökas.

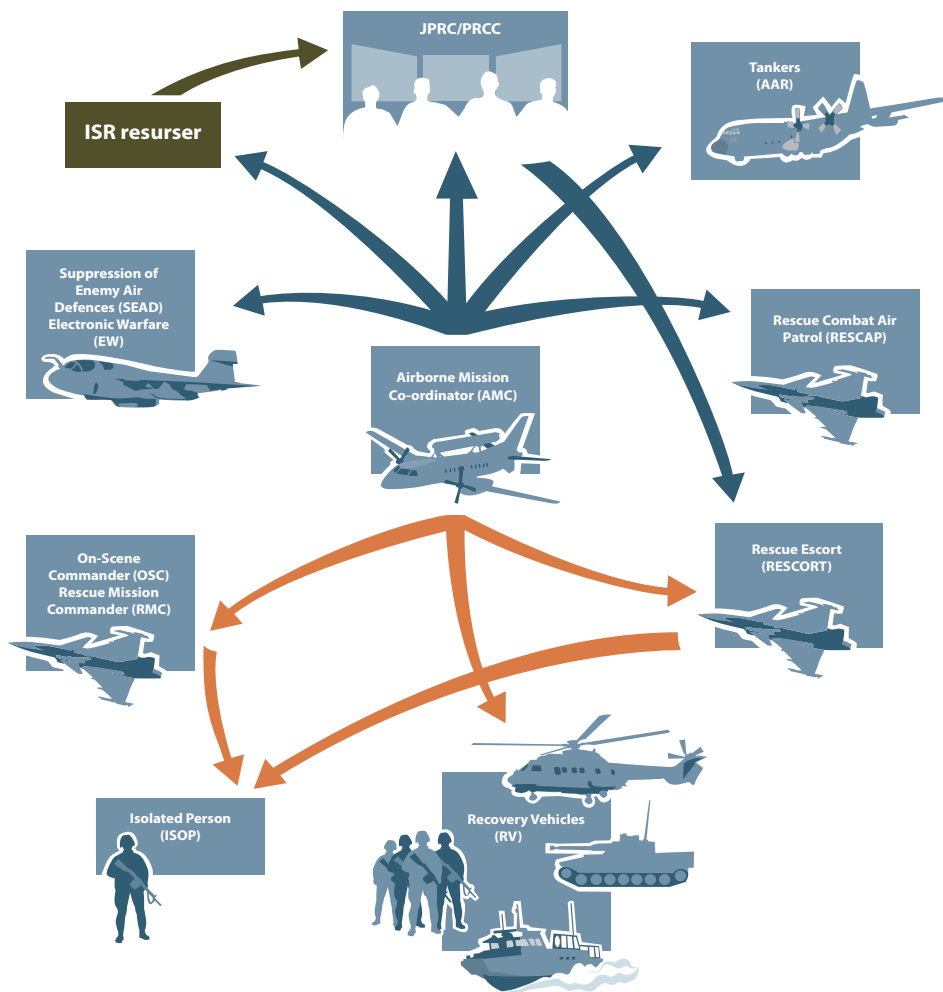
Under genomförandefasen leder RMC de tilldelade resurserna. Vid behov koordinerar MC och stödjer RMC. RMC bör bland annat välja in- och utflygningvägar och taktik baserat på fientligt hot, terräng och antalet personer som är isolerade samt dessa personers status. När RMC befinner sig i OA övertar han eller hon uppgifterna för OSC.

8.14 Avdelade resurser

Avdelade resurser kan variera från en individ till en komplext sammansatt undsättningsstyrka bestående av en kombination av konventionella och okonventionella resurser, bemannade och obemannade flygplan eller helikoptrar, markförband, marina

förband både på och under ytan. Nyckeln till framgång är att använda de resurser som är mest lämpade för den aktuella undsättningsoperationen.

Under planeringsfasen kommer hämmande faktorer och (nationella) förbehåll att begränsa vilka resurser som kan användas och de måste därför noga övervägas. Exempel på sådana faktorer och förbehåll är att en resurs endast får användas vid humanitära insatser, att flygplan endast får användas för att transportera egen personal eller att en resurs inte får verka utanför anvisat område. Det finns ytterligare faktorer som kan minska tillgången på resurser, till exempel begränsningar avseende att flyga i mörker eller under förhållanden med dålig sikt (Instrument Meteorological Conditions, IMC).

Exempel på vilka resurser som kan ingå i en undsättningsstyrka vid undsättning i högentensiv hotmiljö.

8.15 Samverkan och samordning mellan myndigheter

Vid operationer inom Sverige är frågeställningen vem som stödjer vem och hur samverkan och samordning ska genomföras reglerat i bland annat lagen om skydd mot olyckor. Vid operationer utomlands saknas samma tydlighet och bör därför klarläggas i samordningen mellan respektive myndighet. Exempel på frågor att klarlägga är:

- Vem har ansvaret och hur samordnas undsättning och omhändertagande av isolerad civil personal som tillhör en annan myndighet?
- Vem har ansvaret och hur samordnas undsättning och omhändertagande av isolerad svensk personal som är sekunderad till en annan organisation (FN, EU, NATO med flera)?
- Vilken träning och utrustning ska militär och civil personal få för att på bästa sätt öka den egna grundläggande säkerheten?
- Hur ska man förbereda militär och civil personal på en situation där de blivit isolerade och minska risknivån för undsättningsförbanden?

8.16 Civila och diplomatiska ansträngningar

I händelse av en incident eller kris som hotar säkerheten för svensk personal utomlands ingår det exempelvis i svenska diplomatiska beskickningars ansvar att rapportera händelser och att följa upp och stödja berörda personer. Det är därför viktigt att berörd militär chef säkerställer samverkan och informationsutbyte i syfte att upprätthålla kunskap om civila och diplomatiska ansträngningar.

Sedan den 1 december 2009 gäller EU:s så kallade solidaritetsklausul, en del av Lissabonfördraget. Klausulen innebär att om ett EU-land drabbas av en katastrof, en terroristattack eller ett väpnat angrepp, så är de andra medlemsländerna skyldiga att ställa upp med resurser. Klausulen ställer dock inte krav på militärt bistånd. Medlemsländerna får själva välja på vilket sätt de ska hjälpa eller hur de vill ta emot eventuell hjälp.

Utöver detta gäller sedan den 1 augusti 2010 lagen om konsulära katastrofinsatser (2010:813). Lagen innebär att Utrikesdepartementet (UD) och de svenska ambassaderna har stärkt sin beredskapsplanering och att UD tillsammans med MSB, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen har byggt upp ett system för att snabbt kunna agera när något händer. I katastroflagen står det att staten ska ha ett ansvar för att ha en organisation och en beredskap för att kunna gripa in och stötta enskilda personer vid kris- eller katastrofsituationer utomlands, vid händelser då många människor med anknytning till Sverige drabbas.

9. SERE

SERE är en militär förkortning för Survival, Evasion, Resistance och Extraction, och definierar taktik, teknik och procedurer som ger isolerad personal kunskap att överleva i olika miljöer, samt att undgå att bli tillfångatagna om ett sådant hot existerar. Om detta misslyckas ska den isolerade personalen ha kunskap att motstå exploatering, att praktisera uppförandekod och om situationen så medger, att fly fångenskapen för att genomföra en egen eller assisterad undsättning och återvända med värdighet.

De flesta som fått utbildning på högre SERE-nivå (SERE C) är i första hand militära flygplans- och helikopterbesättningar samt personal som tillhör jägar- eller specialförband, eftersom dessa personer anses vara utsatta för hög risk att bli isolerade (High Risk of Isolation, HRI).

HRI kan även omfatta andra grupper såsom militärobservatörer, mentorer, samverkanspersonal samt personal som verkar i små enheter på avlägsna platser.

Högre officerare samt civila statstjänstemän på besök i ett operationsområde, och vars position, rang eller tjänsteställning innebär att de löper stor risk att exploateras vid ett tillfångatagande eller en gisslansituation bör också ha genomgått viss utbildning. Övrig civil personal som stödjer en militär insats nationellt eller internationellt bör få möjlighet att genomföra SERE-träning.

9.1 Survival och Evasion

En del av SERE-utbildningen är inriktad på överlevnad och flykt, det vill säga att undgå upptäckt och därmed att undgå att bli tillfångatagen. Färdigheter som man får lära sig är hur man aktivt bör agera i olika miljöer för att skydda sig. En annan del är att överleva i vildmarken, i marin miljö och i befolkade områden i alla typer av klimat. Denna del inkluderar faktorer i det fysiska stridsvärdet, vila, vätska, första hjälpen, hur man använder sin överlevnadsutrustning, landnavigering, kamouflageteknik, metoder för att undgå tillfångatagande, kommunikationsprocedurer och hur man tillverkar improviserade verktyg med mera.

I slutändan handlar det dock om den isolerades egna vilja att överleva. Utan den viljan kommer det att vara svårt att hantera de utmaningar man kommer att möta.

9.2 Resistance och Extraction

Bland det värsta som kan hända en människa är att på ett eller annat sätt bli frihetsberövad. Utbildning i hur man överlever och agerar i händelse av ett tillfångatagande

bygger till stor del på erfarenheter från tidigare faktiska händelser där svenska och utländska soldater och civila varit krigsfångar eller gisslan. Exempelvis visar erfarenheterna att den som genomgått utbildning klarade sig mycket bättre, både fysiskt och mentalt.

Under större delen av 1900-talet utbildades militär personal att endast lämna ifrån sig informationen som regleras i Genevekonventionen från 1949, det vill säga fullständigt namn, tjänstegrad, födelsedatum och registreringsnummer. Men i takt med att det blivit allt vanligare att ta gisslan så har idéerna om hur man som frihetsberövad bör agera förändrats. Nästan ingen information är värd att dö för och man ska undvika onödigt lidande både för egen del och för eventuella medfångar. Det är inte heller fel att kommunicera bara man vet vad man säger och att det fyller ett syfte.

Slutligen, en lyckad undsättning beror till 50 % på den isolerade personen själv, på hans eller hennes förmåga att aktivt bidra till att förutsättningarna blir så gynnsamma som möjligt.

DEN VÄRSTA DAGEN I FRIHET KOMMER ALLTID ATT VARA BÄTTRE ÄN DEN BÄSTA DAGEN I FÅNGENSKAP!

John Peters.
Foto: Scanpix Sweden

John Nichols.
Foto: Scanpix Sweden

Nedskjutna och tillfångatagna under Operation Desert Storm

Den 17 januari 1991, på deras första uppdrag under operation Desert Storm, skulle piloten John Peters och navigatören John Nichols flyga ett dagsljusuppdrag mot Ar Rumaylah flygfältet. För att lyckas med uppdraget krävdes extrem lågflygning. Deras flygplan, en Tornado, träffades av en värmesökande luftvärnsrobot och kraschade. Peters och Nichols togs till fånga av irakiska soldater och de visades upp i irakisk tv med blåmärken och tydliga skador. De torterades och hölls fångna i Abu Ghraib-fängelset.

De återvände till England efter 47 dagar i fångenskap.

**FRÅN HI-TECH TILL STENÅLDERN
PÅ MINDRE ÄN 2 MINUTER**

THAT OTHERS MAY LIVE

Definitioner

Ansvarsprincipen: Ansvarsprincipen innebär att den som har ett ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar även under krissituationer. Ansvaret inkluderar att vidta de åtgärder som krävs för att både skapa robusthet och krishanteringsförmåga. Ansvarsprincipen innebär också ett ansvar för varje aktör att samverka med andra, ofta sektorsövergripande (prop. 2007/08:92, bet. 2007/08:FöU12, rskr. 2007/08:193).

Evasion Plan of Action: (EPA) En välutvecklad nödplan (nödfallsplan) för en individ, grupp eller enhet som löser en uppgift. En EPA är specifik för respektive uppgift och beskriver åtgärder som är tänkta att vidtas vid en nödsituation tillsammans med en beskrivning över individuell information, information om utrustning och sambandsmedel.

Isolerad personal: Militär eller civil personal som är separerad från sin enhet eller organisation i en situation som kan innebära att de måste använda sina kunskaper för att överleva, förflytta sig dolt och undvika att bli tillfångatagna, motstå fångenskap och bistå vid undsättning, det vill säga SERE (Survival, Evasion, Resistance och Extraction).

Isolated Personnel Report: (ISOPREP) Ett dokument där personlig information, och i vissa fall foton och fingeravtryck, finns registrerade. Ska i första hand användas vid identifiering av en isolerad eller kidnappad person.

Joint Personnel Recovery (JPR): Ett paraplybegrepp som utgör summan av militära, diplomatiska och civila insatser för att undsätta och återintegrera isolerad personal under fred, kris och krig, nationellt såväl som internationellt.

Krisberedskap: Är förmågan att genom utbildning, övning och andra åtgärder samt genom den organisation och de strukturer som skapas före, under och efter en kris förebygga, motstå och hantera krissituationer (4 § förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap).

Samhällets krisberedskap: Samhällets samlade förmåga att förebygga, motstå och hantera krissituationer med hjälp av utbildning, övning och andra åtgärder, samt genom den organisation och de strukturer som skapas före, under och efter en kris.

Survival, Evasion, Resistance and Extraction (SERE): Definierar taktik, teknik och procedurer som ger isolerad personal kunskap att överleva i olika miljöer, samt att undgå att bli tillfångatagna om ett sådan hot existerar. Om detta misslyckas ska den isolerade personalen ha kunskap att motstå exploatering, att praktisera uppförandekod och om situationen så medger, fly fångenskapen för att genomföra en egen eller assisterad undsättning och återvända med värdighet.

Förkortningar

Nedan följer en lista med internationella förkortningar som används inom JPR. De flesta förkommer inte i H JPR.

AAR	Air to Air Refuelling
ACO	Airspace Control Order
ACO	Aircraft Co-ordinator (Sjöfartsverket)
ACP	Airborne Control Plan
ADF	Automatic Direction Finder
AEW	Airborne Early Warning
AH	Attack Helicopter
AMC	Airborne Mission Co-ordinator
AO	Area of Operations
AOC	Air Operations Centre
AOD	Air Operations Directive
AOR	Area of Responsibility
ASARS	Airborne Search And Rescue System
ASE	Aircraft Survivability Equipment
ASC	Airborn Surveillance and Control
ATC	Air Traffic Control
ATO	Air Tasking Order
AWACS	Airborne Warning and Control System
BINGO	Fuel Required for Aircraft return to base
C2	Command and Control
C3	Consultation, Command and Control
C4	Command, Control, Communications and Computers
C4I	Command, Control, Communications, Computers and Intelligence
CAC	Conduct after Capture
CAP	Combat Air Patrol
CAS	Close Air Support
CASEVAC	Casualty Evacuation
CIMIC	Civil-Military Co-operation
COA	Course of Action (handlingsalternativ)
COMPLAN	Communications Plan
CONOPS	Concept of Operations
CONPLAN	Contingency Plan
CR	Combat Recovery
CRO	Combat Rescue Officer
CSAR	Combat Search and Rescue
CSARIR	CSAR Incident Report
CSARTF	Combat Search and Rescue Task Force

DAR	Designated Area of Recovery
DF	Direction Finder
DME	Distance Measuring Equipment
DSAR	Deployable SAR
DTG	Date-Time Group
DWD	Deutcher Wetterdienst
ECM	Electronic Countermeasures
EF	Extraction Forces
ELINT	Electronic Intelligence
ELT	Emergency Locator Transmitter
EPA	Evasion Plan of Action
EPIRB	Emergency Position Indicating Radio Beacon
E&R	Evasion and Recovery
ETA	Estimated Time of Arrival
ETD	Estimated Time of Departure
ETE	Estimate Time En-route
EU	European Union
EW	Electronic Warfare (elektronisk krigsföring)
FAC	Forward Air Controller
FAC(A)	Forward Air Controller (Airborne)
FARP	Forward Arming and Refuelling Point
FEZ	Fighter Engagement Zone
FLIR	Forward Looking Infra-Red
FN	Förenta nationerna
FRA	Försvarets radioanstalt
FragO	Fragmentary order
FW	Fixed Wing
GMDSS	Global Maritime Distress and Safety System
GMU	Grundläggande Militär Utbildning
GPS	Global Positioning System
GRT	Ground Recovery Team
HCP	Helicopter Control Points
HISS	Hover Infrared Suppression System
HLS	Helicopter Landing Site
HQ	Headquarters
HRI	High Risk of Isolation
HUMINT	Human Intelligence
IAMSAR	International Aeronautical and Maritime Search and Rescue
ICAO	International Civil Aviation Organization
IGO	Intergovernmental Organizations
IMC	Instrument Meteorological Conditions
IMINT	Image Intelligence
IMO	International Maritime Organization

IFF	Identification Friend or Foe
IP	Initial Point
IP Guidance	Isolated Personnel Guidance
IPB	Intelligence Preparation of the Battlefield
IR	Infrared
ISOP	Isolated Personnel
ISOPREP	Isolated Personnel Report
ISR	Intelligence Surveillance and Reconnaissance
J2	Intelligence Section
J3	Operation Section
J9	CIMIC Section
JIC	Joint Intelligence Centre
JOA	Joint Operations Area
JOC	Joint Operation Centre
JPRA	Joint Personnel Recovery Area
JPRC	Joint Personnel Recovery Cell
JPRSP	Joint Personnel Recovery Support Product
JRCC	Joint Rescue Co-ordination Centre
JSRC	Joint Search and Rescue Centre
JTF	Joint Task Force
LNO	Liaison Officer
LSO	lagen om skydd mot olyckor
LZ	Landing Zone
MANPADS	Man Portable Air Defence Systems
MARLO	Marine Liaison Officer
MASINT	Measurements and signature intelligence
MC	Mission Co-ordinator
MEDEVAC	Medical Evacuation
MIA	Missing In Action
MISREP	Mission Report
MOC	Maritime Operations Centre
MPA	Maritime Patrol Aircraft
MRI	Medium Risk of Isolation
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
NAR	Nonconventional Assisted Recovery
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NEO	Non-Combatant Evacuation Operation
NGO	Nongovernmental Organization
NVD	Night Vision Device
NVG	Night Vision Goggle
OA	Objective Area
OA	Operations/Operational Area
OC	Operations Centre

OMLT	Operational Mentoring and Liaison Team
ONLF	Ogadens nationella befrielsefront
OPCOM	Operational Command
OPCON	Operational Control
OPFOR	Opposing Forces
OPLAN	Operational Plan
OPORD	Operation Order
ORBAT	Order of Battle
OSC	On-Scene Commander
OSC	On Scene Co-ordinator (Sjöfartsverket)
PIO	Press and Information Officer
PJ	Para Jumper (Pararescue)
PLB	Personal Locator Beacon
PLS	Position Locating System
POC	Point of Contact
POW	Prisoner of War
PR	Personnel Recovery
PRCC	Personnel Recovery Coordination Cell
PRO	Personnel Recovery Operations
PRST	Personnel Recovery Support Team
PRTF	Personnel Recovery Task Force
PSR	Personal Survival Radio
PSYOPS	Psychological operations
PUP	Pick-up Point
QRF	Quick Reaction Force
QRP	Quick Response Posture
RAS	RecoveryActivation Signal
RCC	Rescue Co-ordination Centre
RECCE	Reconnaissance
RESCAP	Rescue Combat Air Patrol
RESCORT	Rescue Escort
RFI	Request For Information
RMC	Rescue Mission Commander
ROE	Rules of Engagement
ROZ	Restricted Operating Zone
RTB	Return to Base
RV	Rendezvous
RV	Recovery Vehicles
RW	Rotary Wing
SA	Situational Awareness
SAFE	Selected Area For Evasion (equivalent to SCA)
SAM	Surface to Air Missile
SANDY	Call sign for RESCORT aircrafts

SAR	Search and Rescue
SARDOT	Search and Rescue Dot (geografisk referenspunkt) SARES Search and Rescue Electronic System
SARIR	Search and Rescue Incident Report
SARLE	Search and Rescue Location Equipment
SARNEG	SAR Numerical Encryption Grid (verifiering och kodning)
SARREQ	SAR Request
SARSAT	Search and Rescue Satellite
SARSIT	Search and Rescue Situation Summary
SARSOP	SAR Standard Operating Procedure
SATCOM	Satellite Communications
SCA	Survival and Contact Areas
SEAD	Suppression of Enemy Air Defences
SERE	Survival, Evasion, Resistance and Extraction
SIGINT	Signal Intelligence
SITREP	Situation Report
SMC	Search and Rescue Mission Coordinator
SNR	Senior National Representative
SOP	Standard Operating Procedure
SOLAS	Safety of Life at Sea
SPINS	Special Instructions
SRR	Sjöräddningsregion
TACOM	Tactical Command
TACON	Tactical Control
TAS	Terrain Avoidance System
TBMC	Theatre Battle Management Core System
TF	Task Force
TMRR	Temporary Minimum Risk Route
TOC	Tactical Operations Centre
TOT	Time On Target
TRAP	Tactical Recovery of Aircraft and Personnel
TTPs	Tactics, Techniques and Procedures
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
UN	United Nations
UTM	Universal Transverse Mercator (Grid)

Källor

B-GA-404-000/FP-001 Canadian Forces Aerospace Move Doctrine, november 2011

Departementsskrivelse (Ds 2008:23) FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

EU (ST 15408-11 - EEAS 241-11 - Concept for Personnel Recovery in support of the CSDP)

Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor

Förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap

Försvarshögskolan, Institutionen för säkerhet, strategi och ledarskap, Comprehensive Approach – Doctrinal Overview and Implications for Swedish Military Leadership, 2012, ISSN 1653-1523

Försvarsmaktens föreskrifter (2013:4) med arbetsordning för Försvarsmakten (FM ArbO)

HKV skr 2001-04-09, 09 833:64664, Försvarsmaktens grundsyn ledning 2001 – FM Grundsyn ledning

HKV skr 2005-10-31, 09 833:75758, Handbook Civil-Military Co-operation (Handbook CIMIC 2005)

HKV skr 2006-05-22, 19 100:68704, Inriktningsbeslut Personnel Recovery (PR)

HKV skr 2006-11-15, 02 377:77689, Operativa krav Personnel Recovery (PR)

HKV skr 2006-12-14, 02 377:79471, Uppdrag med anledning av implementering av förmågan Personnel Recovery (PR)

HKV skr 2010-11-30, INSDIR 105/2010, INSDIR 2010 105 – Utbildning Personnel Recovery för INS personal

HKV skr 2011-07-01, 09 833:60820, Militärstrategisk doktrin (MSD)

HKV skr 2012-06-20, 02 800:60358, Flygvapnets utvecklingsplan 2013–2022 (FVUP 2013)

HKV skr 2012-06-26, 01 600:60926, Marinens utvecklingsplan 2013

HKV skr 2013-07-05, 01 800:58749, Svenska erfarenheter av fång- & tvångssituationer IAMSAR-handboken (svensk översättning) Volym III, 2008, ISBN 92-801-4171-6

HKV skr 2013-08-28, 600:60009, Arméns utvecklingsplan (AUP) 2012

HKV skr 2013-10-01, FM2013-276:1, Försvarmaktens redovisning av perspektivstudien 2013

Krisberedskap i grundlagen, Översyn och internationell utblick (SOU 2008:61), maj 2008

Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Luftfartsförordningen (2010:770)

Maritim samverkan (SOU 2012:48), Stockholm, 4 juli 2012

Minutes from the 3rd Copenhagen Conference on the Handling of Detainees in International Military Operations, 18–19 October 2012

NATO JOG 11/01 JPR, January 28, 2011

NATO STANAG 7196

Regeringens proposition 2008/09:140 Ett användbart försvar, 19 mars 2009

Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet, 22 april 2010

Sjöfartsverket: Funktionsbeskrivning - On Scene Co-ordinator, 2005-05-23

Sjölagen (1994:1009)

US Joint Chiefs of Staff, Joint Pub 3-50.21 Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Combat Search and Rescue, 23 March 1998

US Joint Chiefs of Staff, Joint Pub 3-50 Personnel Recovery, 20 December 2011

Internet

http://www.dtic.mil/dpmo/personnel_recovery/

<http://www.icao.int>

<http://www.imo.org>

<http://www.krisinformation.se>

<http://www.kustbevakningen.se>

<http://www.lfv.se/>

<http://www.sjofartsverket.se/>

<http://www.sjoraddning.se/>

<http://www.svt.se/>

<http://www.transportstyrelsen.se/>

FÖRSVARSMAKTEN

107 85 STOCKHOLM. Tel 08-788 75 00, Fax 08-788 77 78.
www.forsvarsmakten.se

Handbok Joint Personnel
Recovery 2014
M7739-350005

